

Technická univerzita v Liberci
Ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Rok odevzdání: 2010

Jméno a příjmení: Iva Lazarová

Technická univerzita v Liberci
Ekonomická fakulta

Studijní program: N 6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Podniková ekonomika

Trh práce a problematika zaměstnanosti v ČR a ve Francii

The labour market and the issues of employment in the Czech Republic and France

Číslo závěrečné práce
DP-EF-KEK-2010-24

Iva Lazarová

Vedoucí práce: PhDr. Ing. Lenka Sojková, Ph.D. – katedra ekonomie EF TUL Liberec

Konzultant: Ing. Reda Rahma, Dalkia Česká republika, a.s., 28. října 3123/152, Ostrava

Počet stran: 61

Počet příloh: 4

Datum odevzdání: 7.5.2010

Originál zadání DP

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 - školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Ústí nad Labem, 7.5.2010

Ráda bych touto cestou vyjádřila svůj dík paní PhDr. Ing. Lence Sojkové, Ph.D. za její cenné připomínky, odborné rady, trpělivost a ochotu při vedení mé diplomové práce.

Rovněž bych chtěla poděkovat svému kolegovi panu Ing. Redovi Rahmovi, který mi byl odbornou i morální oporou po dobu mého vysokoškolského studia.

V neposlední řadě patří můj dík mému manželovi Milošovi a dcerám Pavlíně a Michaelce za jejich nevšední toleranci a láskyplnou podporu během celého studia i při přípravě této diplomové práce.

Anotace

Tato diplomová práce si klade za cíl vytvořit srovnávací analýzu vývoje a hospodářsko-politických souvislostí v oblasti zaměstnanosti v České republice a ve Francii.

Připomíná základní cíle hospodářské politiky a hlavní směry lisabonské strategie a dále se zaměřuje pouze na jeden z těchto směrů – zaměstnanost, dále porovnává situaci na trhu práce v ČR a ve Francii, a to jak z hlediska vývoje ukazatelů General Background, tak z hlediska vývoje strukturálních ukazatelů v oblasti zaměstnanosti.

Naplněním jednotlivých cílů Lisabonské strategie v oblasti zaměstnanosti se zabývá analytická část této diplomové práce. Tato část je doplněna hodnotícím komentářem a uzavírá ji vlastní zhodnocení přijatých či předpokládaných opatření z hlediska vývojových trendů a z hlediska naplnění cílů Lisabonské strategie v oblasti zaměstnanosti.

Závěr práce je věnován shrnutí provedené srovnávací analýzy a obsahuje doporučená řešení.

Klíčová slova:

Dlouhodobá nezaměstnanost

General Background (HDP)

Lisabonská strategie

Míra nezaměstnanosti

Strukturální nezaměstnanost

Trh práce

Annotation

The main target of this thesis is to create the comparative analysis of development and economical and political connections in the area of employment rate in the Czech Republic and in France.

The work reminds the basic goals of economic policy and principal directions of Lisbon strategy. In next steps of this diploma work, I will concentrate just only for one of these directions – on the employment rate. I compare the situation on the labour market in CR and in France namely how in terms of General Background indexes development so in terms of structural indexes development in the area of employment rates.

Filling of particular goals of Lisbon strategy in area of employment is the main topic of analytical part of this diploma work. This part is completed by the evaluative commentary and it is closed by its own analysis of received and supposed provisions how from view of development trends so from light of Lisbon strategy targets filling in area of employment rates.

The conclusion of this diploma work is devoted to the summary of performed comparative analyses included recommended solving.

Key words:

Long-term unemployment

General Background (GDP)

Lisbon strategy

Unemployment rate

Regional disparities

Labour market

Obsah

Úvod.....	1
1 Trh práce a problematika zaměstnanosti.....	2
1.1 Trh práce	2
1.1.1 Poptávka po práci	2
1.1.2 Rovnováha na DK trhu práce	3
1.1.3 Dlouhodobé pracovní dohody a nepružnost mezd	4
1.2 Nezaměstnanost.....	5
1.2.1 Druhy nezaměstnanosti	5
1.2.2 Délka nezaměstnanosti a její důsledky.....	6
1.2.3 Příčiny nezaměstnanosti.....	6
1.2.4 Míra nezaměstnanosti.....	7
1.2.5 Nezaměstnanost z pohledu ekonomických teorií	7
1.2.6 Problémy měření nedobrovolné nezaměstnanosti	7
1.2.7 Snižování nezaměstnanosti.....	8
1.3 Úloha Úřadu práce.....	10
1.4 Cíle hospodářské politiky	12
1.5 Vztah inflace a nezaměstnanosti	14
1.6 Politika zaměstnanosti	15
2 Rozbor současné situace na trhu práce v ČR a ve Francii	16
2.1 Historie česko-francouzských vztahů.....	16
2.2 Česká republika – základní údaje.....	18
2.3 Francouzská republika – základní údaje.....	19
2.4 Analýza vývoje zaměstnanosti v obou sledovaných zemích.....	20
2.4.1 Vývoj ukazatelů General Background v EU	20
2.4.2 Analýza vývoje zaměstnanosti v čase – strukturální ukazatele.....	27
2.4.3 Regionální uspořádání a regiony soudržnosti v ČR	33
3 Trh práce ve světle lisabonské strategie.....	34
3.1 Lisabonská strategie – LS.....	34
3.1.1 Záměry Lisabonské strategie.....	35
3.1.2 Naplnění požadavků LS	36
3.2 Trh práce v EU	36
4 Analýza přijatých či předpokládaných opatření z hlediska vývojových trendů a z hlediska naplnění cílů Lisabonské strategie v oblasti zaměstnanosti	39
4.1 Lisabonská strategie – historie pokračuje.....	39
4.2 Hodnocení naplnění cílů LS	41
4.2.1 Aktuální situace v ČR	41
4.2.2 Aktuální situace ve Francii.....	42
4.3 Hodnocení míry naplnění jednotlivých cílů LS.....	44
4.4 Faktory, ovlivňující pracovní trh.....	46
5 Závěr a doporučená řešení	50
Seznam literatury	54

Seznam použitých zkratk a symbolů

ANPE	Francouzský pracovní úřad
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DK	dokonalá konkurence
DPH	daň z přidané hodnoty
EU	Evropská unie
EU27	27 členských států Evropské unie
HDP	hrubý domácí produkt
HP	hospodářská politika
ICT	informační a komunikační technologie
ILO	Mezinárodní organizace práce
INSEE	Francouzský statistický úřad
IT	informační technologie
LS	Lisabonská strategie
MFCL	mezní náklady na práci
MRPL	mezní příjem z produktu práce
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NUTS	Nomenklatura územních statistických jednotek
OECD	Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
PvN	Podpora v nezaměstnanosti
u	nezaměstnanost
ÚP	Úřad práce
USA	Spojené státy americké
VŠPS	Výběrové šetření pracovních sil
w	mzda

Seznam tabulek

- 1 Přehled francouzských regionů
- 2 Vývoj HDP na obyvatele v letech 2005–2008 (porovnání s průměrem EU)
- 3 Míra růstu reálného HDP (% změna vůči předchozímu roku)
- 4 Roční průměrná míra inflace – harmonizovaná
- 5 Obecná míra nezaměstnanosti
- 6 Míra dlouhodobé nezaměstnanosti
- 7 Domácnost bez zaměstnání – děti 0–17 let
- 8 Obecná nezaměstnanost v regionech v ČR v letech 2005–2008
- 9 Obecná nezaměstnanost ve francouzských regionech v letech 2005–2008
- 10 Míra zaměstnanosti 15–64letých a 55–64letých ve vybraných členských zemích EU

Seznam obrázků

- 1 Poptávka po práci
- 2 Rovnováha na DK trhu práce
- 3 Magický čtyřúhelník v letech 2003 a 2008
- 4 Phillipsova křivka
- 5 Mapa krajů České republiky
- 6 Mapa s přehledem francouzských regionů
- 7 Vývoj HDP na obyvatele v Evropě (kupní síla v zemi) v letech 2007 a 2008
- 8 Vývoj HDP na obyvatele v letech 2005–2008 (porovnání s průměrem EU)
- 9 Míra růstu reálného HDP (% změna vůči předchozímu roku)
- 10 Roční průměrná míra inflace – harmonizovaná
- 11 Obecná míra nezaměstnanosti
- 12 Míra dlouhodobé nezaměstnanosti
- 13 Domácnost bez zaměstnání – děti 0–17 let
- 14 Obecná nezaměstnanost v regionech v ČR v letech 2005–2008
- 15 Obecná nezaměstnanost ve francouzských regionech v letech 2005–2008
- 16 Vývoj nezaměstnanosti v letech 1998–2008 dle věkových kategorií ve Francii
- 17 Míra zaměstnanosti 15–64letých a 55–64letých ve vybraných členských zemích EU
- 18 Regiony soudržnosti (NUTS II) v České republice
- 19 Vývoj míry zaměstnanosti dle věkových kategorií ve Francii
- 20 Vývoj míry zaměstnanosti starších osob ve Francii
- 21 Struktura obyvatelstva ČR podle věkových skupin
- 22 Činnosti a procesy při vývoji nového výrobku nebo služby

Úvod

Cílem této diplomové práce je vytvořit srovnávací analýzu vývoje a hospodářsko-politických souvislostí v oblasti zaměstnanosti v České republice a ve Francii.

V souvislosti se stanoveným cílem se nabízí otázka, proč práce porovnává právě tyto dvě země. Důvod je nasnadě.

Historicky mají k sobě obě země velice blízko, úzké vztahy se datují již od XIV. století a vydržely i nelehké zkoušky v nedávné minulosti.

Vstupem České republiky do Evropské unie se otevřely další možnosti spolupráce ve všech sférách lidské činnosti. Francouzština se dostala do popředí zájmu manažerů i studentů středních a vysokých škol.

Francouzi nacházejí v ČR nečekaně erudované, vzdělané, technicky zdatné a tvůrčí kolegy. Je tedy jen otázkou času, kdy dojde k výraznějšímu průniku mezi těmito dvěma trhy práce.

Problematika nezaměstnanosti je významným celospolečenským fenoménem. Odborné články na toto téma plní stránky celoplošných deníků i odborných časopisů, vybrané televizní a rozhlasové stanice mají vyhrazené celé vysílací bloky pro pořady, které komentují stávající situaci. Uvedená problematika je též vděčným tématem číslo jedna předvolebních kampaní všech politických stran. Každá z nich má na nezaměstnanost jiný lék. Je však otázkou, který z přístupů je správný a účinný v té které zemi.

Jak již napovídá její název, soustředí se tato diplomová práce na porovnání trhu práce a problematiky zaměstnanosti v obou zemích.

Pro porovnání byla zvolena metoda analýzy vývoje hlavních makroekonomických ukazatelů se zaměřením na analýzu zaměstnanosti a na její vývoj dle regionů, věkových skupin a pohlaví.

Další část práce porovnává výsledky analýzy s požadavky Lisabonské strategie a hodnotí míru naplnění jednotlivých cílů LS.

Závěr práce posuzuje míru shody na obou pracovních trzích a v přístupech jednotlivých vlád k problému nezaměstnanosti.

1 Trh práce a problematika zaměstnanosti

1.1 Trh práce

Jedna z mnoha definic popisuje práci jako účelnou, cílevědomou lidskou činnost, která s pomocí přírodních zdrojů a kapitálu vytváří statky a služby k uspokojování lidských potřeb.

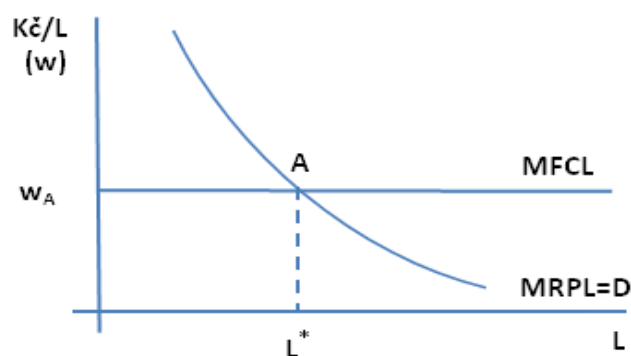
Na trhu práce je práce prodávána jako výrobní faktor. Trh práce je charakterizován poptávkou po práci a její nabídkou. Firmy přitom vystupují na straně poptávajícího a domácnosti na straně nabízejícího. Domácnosti dostávají za svoji práci mzdu, cenou práce je tedy mzdová sazba. Z pohledu zaměstnance je mzda odměnou za práci, z pohledu firem je nákladem.

Odměna za práci představuje pro většinu domácností jediný významný příjem. Proto se klade na rozbor trhu velký důraz.

Také v případě tohoto výrobního faktoru se firmy snaží maximalizovat zisk. Z toho důvodu budou najímat práci do okamžiku, kdy se mezní příjmy z produktu práce vyrovnají nákladům na její nájem (viz níže graf na obrázku 1). Racionálně se chovají i domácnosti, snaží se maximalizovat užitek.

1.1.1 Poptávka po práci

Poptávka po práci je tedy určena množstvím práce, které firma najímá při různých úrovních mzdové sazby. Z grafu na obrázku 1 je patrné, že firma poptává takové množství práce, při němž se mezní příjem z produktu práce (MRPL) vyrovná mezním nákladům na práci (MFCL), tedy mzdě (w). Poptávku proto významně ovlivňuje produktivita práce (ta je ovlivněna kvalifikací pracovníka a dále množstvím a kvalitou dalších faktorů, zejména technologií a managementem).

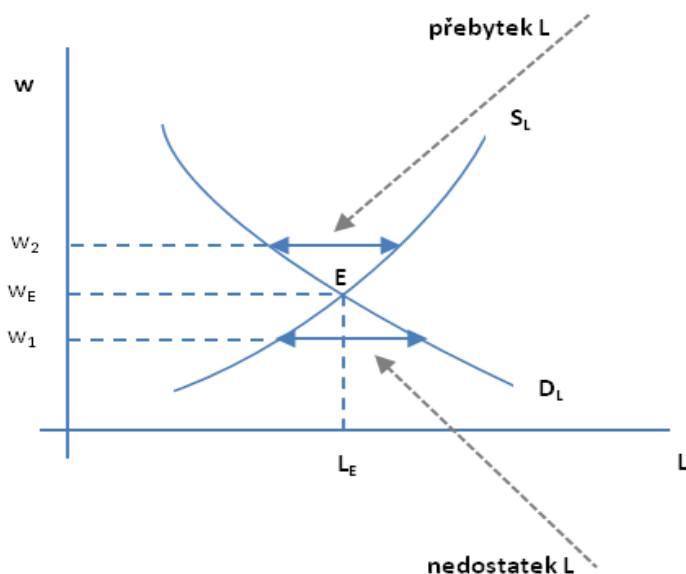
Obr. 1 Poptávka firmy po práci v krátkém období

Zdroj obrázku: [8] Macáková a kol., *Mikroekonomie* str. 161 (vlastní úpravy)

1.1.2 Rovnováha na DK trhu práce

vzniká při vyrovnaní nabídky s poptávkou, při tzv. rovnovážné mzdě, která je dána průsečíkem tržní křivky poptávky a tržní křivky nabídky práce.

Tržní křivka poptávky po práci je horizontálním součtem individuálních křivek všech firem na trhu a tržní křivka nabídky práce je součtem jednotlivých individuálních křivek domácností nabízejících práci.

w_E = rovnovážná mzda

L_E = rovnovážné množství práce

Obr. 2 Rovnováha na DK trhu práce

Zdroj obrázku: [8] Macáková a kol., *Mikroekonomie* str. 165 (vlastní úpravy)

Graf na obrázku 2 ilustruje, jak při vychýlení mzdy z rovnovážné úrovně vzniká na trhu nedostatek (je-li tržní mzda nižší než rovnovážná) nebo přebytek práce (je-li tržní mzda vyšší než rovnovážná).

Pokud na trhu práce převyšuje nabídka práce zaměstnanců poptávku firem, vzniká nezaměstnanost.

V rámci zkoumání trhu práce se ekonomie snaží co nejlépe porozumět nezaměstnanosti a výši mezd. Jedná se o důležitý předmět zkoumání, protože výše nezaměstnanosti závažně ovlivňuje stav společnosti.

1.1.3 Dlouhodobé pracovní dohody a nepružnost mezd

Dlouhodobé pracovní (mzdové) dohody jsou ve většině průmyslově vyspělých zemí charakteristickým rysem trhu práce. Tyto dohody, které spolu uzavírají zaměstnavatelé (firmy) a odbory (pracovníci) na rok nebo delší období obsahují řadu zásad pro stanovení mezd: stanovují nominální mzdové sazby i zásady pro jejich pohyb, mzdové sazby za práci přesčas či pravidla indexace mezd jako kompenzaci za inflaci v minulém období. Kvůli délce těchto dohod se tyto mzdy nemohou pohybovat rychle a čistit tak trh, ale přizpůsobují se jen pozvolna změnám agregátní poptávky.

Přesto lze říci, že jsou tyto dlouhodobé pracovní dohody mezi pracovníky a firmami výhodné pro obě strany. Mzdová jednání (v rámci kolektivního vyjednávání) mezi odbory a zaměstnavateli jsou časově velmi náročná. Uzavírání krátkodobých mzdových dohod je proto časově velmi náročné pro obě strany. V případě ostrého nesouladu stran hrozí nebezpečí stávek, které postihují produkci firmy. Dlouhodobé pracovní dohody tak snižují počet stávek a jejich negativní dopad na firmy.

Pracovní dohody však obsahují již výše zmíněné pravidlo indexace nominálních mezd jako kompenzaci za inflaci v minulém období. Ta však nemůže být úplná, jinak by docházelo k akceleraci inflace.

Dlouhodobé pracovní dohody tedy omezují flexibilitu nominálních mezd a vedou k tomu, že přizpůsobení mezd (a v jejich důsledku i přizpůsobení cen) je jen postupné.

Nepřizpůsobí-li se však mzdy a ceny, musí se výkyvům agregátní poptávky přizpůsobit reálná produkce a zaměstnanost.^[9]

1.2 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost je jednou ze základních sledovaných ekonomických veličin. Za nezaměstnané považujeme osoby od 15 let, které nemají zaměstnání, práci aktivně hledají (jsou registrovány na úřadě práce) a jsou ochotné v určité krátké době nastoupit do zaměstnání. Nezaměstnanost má nejen ekonomické (ztráta produkce, ztráta kvalifikace pracovníků atd.), ale i sociální důsledky, jako jsou například kriminalita, alkoholismus, rozpad rodin, narušení dosavadních společenských vztahů a prohloubení společenských rozdílů. Tyto důsledky se markantně projevují zejména u dlouhodobě nezaměstnaných osob.

1.2.1 Druhy nezaměstnanosti

Existují dva základní druhy nezaměstnanosti – dobrovolná a nedobrovolná.

Dobrovolná nezaměstnanost je ta část nezaměstnanosti, která vyplývá z procesu vyhledávání práce, popřípadě je jejím základem spekulativní nezaměstnanost (v případě snížení reálné mzdy pracovník omezuje stávající nabídku pracovních hodin v očekávání, že mu v budoucnu bude nabídnuta vyšší mzdová sazba) či opatrnostní nezaměstnanost (pracovník vyčkává na místo, které bude lépe mzdově ohodnoceno).

Nedobrovolná nezaměstnanost je ta část nezaměstnanosti, kterou by eliminovalo zvýšení agregátní poptávky při nezměněné úrovni cen.^[10]

Dobrovolnou nezaměstnanost stát neřeší, je věcí každého jedince, kdy a zda bude pracovat.

Oproti tomu nedobrovolnou nezaměstnanost stát sleduje a pomáhá ji řešit.

- aktivní opatření – podpora vzniku nových pracovních míst, zaměstnávání absolventů škol, daňové úlevy při zaměstnávání postižených občanů apod.
- pasivní opatření – podpora v nezaměstnanosti ze státního rozpočtu

1.2.2 Délka nezaměstnanosti a její důsledky

Z hlediska délky se nezaměstnanost rozlišuje na krátkodobou a dlouhodobou.

- Krátkodobá nezaměstnanost – trvá zpravidla méně než 6 měsíců. Jedná se především o frikční nezaměstnanost. Nezaměstnaný aktivně hledající práci věří, že nějakou práci získá. Neztrácí svou kvalifikaci a pracovní návyky, má motivaci k rekvalifikaci.
- Dlouhodobá nezaměstnanost – trvá rok a déle. Nezaměstnaný ztrácí zájem hledat práci, ztrácí sociální kontakty, pracovní návyky a kvalifikaci.

Dlouhodobá nezaměstnanost je mnohem závažnější nejen pro samotného jedince, ale i pro společnost jako celek. Má totiž značné sociální dopady – *psychické zatížení* vyvolané nezaměstnaností (vyplývající ze ztráty pracovního příjmu i z narušení společenských vztahů) a s tím související nemocnosti, rozpadu rodin apod., dále *destrukci etických hodnot* a s ní spojené patologické jevy (kriminalita, alkoholismus, narkomanie apod.) či *radikalizaci postižených skupin* a s ní související politické dopady či rasově nebo xenofobně motivované nepokoje. Resocializace těchto jedinců je velmi těžká a nákladná.^[7]

1.2.3 Příčiny nezaměstnanosti

- frikční nezaměstnanost – krátkodobá, při změně zaměstnavatele
- strukturální – útlum určitých oborů v ekonomice (těžký průmysl apod.)
- cyklická – ekonomika se vyvíjí v hospodářských cyklech, v období krize a sedla je vysoká nezaměstnanost
- sezónní – stavební firmy, zemědělské podniky, cestovní kanceláře

Nedobrovolná nezaměstnanost se měří ukazatelem míry nezaměstnanosti (v %).

1.2.4 Míra nezaměstnanosti

Míra nezaměstnanosti představuje procentní podíl nezaměstnaných v rámci ekonomicky aktivního obyvatelstva. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo se skládá z osob zaměstnaných a nezaměstnaných (práci aktivně hledajících).

$$u = \frac{U \text{ nedobrovolně nezam.}}{L \text{ ekonomicky aktivní obyv.}} * 100$$

$L = E + U$ kde E jsou zaměstnaní, U nedobrovolně nezaměstnaní

Do ekonomicky aktivního obyvatelstva se tedy nezapočítávají dlouhodobě nemocní, dobrovolně nezaměstnaní apod.

1.2.5 Nezaměstnanost z pohledu ekonomických teorií

Friedman a monetaristé prosazují pojem přirozené míry nezaměstnanosti, tedy takové míry, která je ještě pro ekonomiku únosná a z určitého pohledu dokonce potřebná, a to proto, aby firmy v době expanze měly zdroje pracovníků pro rozšiřování produkce a aby na základě zákona nabídky a poptávky existoval tlak na efektivní výši mezd.

Keynesiánci s touto teorií nesouhlasí a tvrdí, že nedobrovolná nezaměstnanost je ze sociálního hlediska nepřijatelná. ^[20]

1.2.6 Problémy měření nedobrovolné nezaměstnanosti

Jak již bylo výše uvedeno, stát měří nedobrovolnou nezaměstnanost pomocí ukazatele míry nezaměstnanosti.

Společnost je však schopna měřit pouze oficiální nezaměstnanost, tedy počty nezaměstnaných, kteří se nahlásí na úřadech práce a požadují jejich pomoc při vyhledávání práce nové, rekvalifikaci a získávání podpory v nezaměstnanosti.

Řada lidí ovšem z různých důvodů úřady práce nekontaktuje a do evidence nezaměstnaných se nedostane. Skutečná míra nezaměstnanosti by z tohoto důvodu byla o něco vyšší než míra oficiálně vypočítaná.

Na druhou stranu je však řada lidí, kteří jsou evidovanými nezaměstnanými a načerno pracují, takže správně by ze statistik měli být vyloučeni.

1.2.7 Snižování nezaměstnanosti

Vláda má v ruce dva nástroje ke snižování nezaměstnanosti a jejích dopadů, aktivní a pasivní politiku zaměstnanosti.

Aktivní politikou se vlády snaží udržet vysokou zaměstnanost.

Jde o expanzivní poptávkově orientované měnové a fiskální politiky, které přispívají k tvorbě nových pracovních míst, lze však využít i obchodní a kursovou politiku (vedle cel a kvót jsou určitou možností tzv. neviditelné překážky dovozu).

V rámci fiskální politiky jde zpravidla o výdaje veřejných rozpočtů k financování společensky účelných pracovních míst, o tvorbu krátkodobých pracovních míst (veřejně prospěšné práce) apod.

Tato výše uvedená opatření lze využít zejména na snižování cyklické nezaměstnanosti.

Dlouhodobým snižováním frikční a strukturální nezaměstnanosti lze docílit snížení přirozené míry nezaměstnanosti, a to zvýšením pružnosti trhů práce, např.:

- Zlepšováním informací o volných pracovních místech
- Vládou financovanými programy rekvalifikace
- Podporou migrace lidí za prací (např. příspěvky na dopravu za zaměstnáním)
- Redukcí sociálních dávek (zejména podpor v nezaměstnanosti)

Pasivní politiku zaměstnanosti představují dávky v nezaměstnanosti, které mají zmírňovat její dopady.

Tato podpora a pomoc nezaměstnaným se v různých průmyslově vyspělých zemích liší.

V zásadě však je podpora poskytována po dobu jednoho až dvou let, přičemž její výše je značně rozdílná. Může dosahovat 30 % nebo naopak až 80 % průměrného předchozího pracovního příjmu. Zohledněna je i délka předchozího zaměstnání. Po uplynutí uvedené doby jednoho až dvou let existuje nárok na sociální dávky – pomoc v nezaměstnanosti.^[7]

Situace v ČR: Výše podpory v nezaměstnanosti se stanoví z posledního ukončeného zaměstnání a činí první 2 měsíce podpůrčí doby 65 %, další 2 měsíce podpůrčí doby 50 % a po zbývajících podpůrčí dobu 45 % průměrného měsíčního čistého výdělku.

Doba poskytování podpory v nezaměstnanosti se odvíjí od věku uchazeče o zaměstnání v době podání žádosti o podporu v nezaměstnanosti a

- do 50 let věku činí 5 měsíců,
- nad 50 do 55 let věku 8 měsíců,
- nad 55 let věku 11 měsíců.

Historicky poprvé vyšla v letošním roce tzv. *Průručka nezaměstnaného v roce 2010*, která nezaměstnanému přináší užitečné informace, jako například Co dělat při ztrátě zaměstnání, na koho se obrátit, na jaké dávky od státu vzniká nárok nebo jak si najít nové zaměstnání a co vše je k tomu potřeba. V nákladu 100 000 ks ji vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV). Brožura je dostupná zdarma na všech úřadech práce v celé ČR, na okresních správách sociálního zabezpečení a jinde.

Zároveň MPSV zprovoznilo poradenskou linku, která zájemcům poskytuje nejen obecné informace, ale také poradenství na následující témata platné legislativy (Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti):

- Poradenství pro zprostředkování zaměstnání
- Zaměstnávání osob se zdravotním postižením
- Evidence a podpora v nezaměstnanosti a při rekvalifikaci
- Rekvalifikace
- Trh práce
- Aktivní politika zaměstnanosti
- Cílené programy k řešení zaměstnanosti
- Zprostředkování zaměstnání agenturami práce
- Zahraniční zaměstnanost a Evropské služby zaměstnanosti (EURES)
- Informace o volných pracovních místech ^[32]

Situace ve Francii: Dávky v nezaměstnanosti mohou nárokovat pouze bývalí zaměstnanci, tedy osoby, které dříve měly placené zaměstnání. Osoba, která ve Francii přijde o své pracovní místo, se musí nechat co nejdříve zapsat do evidence uchazečů o zaměstnání u úřadu práce (*ANPE - agence nationale pour l'emploi*) podle místa trvalého pobytu, jedině tak může dostávat dávky v nezaměstnanosti a zároveň jí zůstane nárok na dávky sociálního zabezpečení.

Pro nárokování podpory v nezaměstnanosti musí žadatel splňovat následující podmínky:

- přijít nedobrovolně o své pracovní místo
- být evidován jako uchazeč o zaměstnání a podrobit se požadované kontrole
- skutečně a neustále hledat nové zaměstnání
- podniknout pozitivní kroky v rámci hledání zaměstnání
- být fyzicky způsobilý pracovat
- být mladší 60 let, pokud žadatel nesplňuje podmínky pro vyměření důchodu ve věku 60 let
- doložit minimální dobu účasti na systému pojištění v nezaměstnanosti (aspoň 6 měsíců během posledních 22 měsíců)

Doba vyplácení podpory v nezaměstnanosti se pohybuje mezi 7 až 36 měsíci a závisí na předcházející době pojištění a na věku uchazeče o zaměstnání. Tuto podporu, která je doplněna celou škálou dalších produktů měkké francouzské sociální sítě, však žadatel pobírá nejčastěji po dobu jednoho roku.

Francie zná i institut částečné nezaměstnanosti. *Částečná nezaměstnanost* umožňuje podnikům čelit konjunkturálním hospodářským potížím a vyhnout se propouštění. Zaměstnanec s částečnou nezaměstnaností dostává podporu za neodpracované hodiny k vyrovnání svého sníženého platu. ^[26]

1.3 Úloha Úřadu práce

Úřad práce bezplatně zprostředkovává zaměstnání na celém území ČR, a to pro všechny uchazeče o zaměstnání s trvalým pobytem v obvodu tohoto úřadu práce.

Uchazeč o zaměstnání má právo na zprostředkování vhodného zaměstnání, na rekvalifikaci a na hmotné zabezpečení.

Úřady práce jsou správní úřady a jsou základním realizačním článkem. Správní obvody úřadů práce jsou shodné s územními obvody okresů. Tyto úřady poskytují komplexní služby při zprostředkování práce, poradenství a při hmotném zabezpečení po ztrátě zaměstnání.

Zaměstnavatel si může své zaměstnance sehnat v potřebném počtu a struktuře sám nebo za pomoci úřadu práce (ÚP mu je schopen podat informace o situaci na trhu práce, nabídnout poradenskou činnost při výběru vhodných zaměstnanců z řad uchazečů o zaměstnání) nebo za pomoci *agentury práce*.

Při zprostředkování zaměstnání se věnuje zvýšená péče těm uchazečům o zaměstnání, kteří jsou pro svůj zdravotní stav, věk, péči o dítě nebo z jiných vážných důvodů na trhu práce nějakým způsobem znevýhodněni.

Jde zejména o:

- fyzické osoby se zdravotním postižením
- fyzické osoby do 20 let věku
- těhotné a kojící ženy a matky do devátého měsíce po porodu
- fyzické osoby pečující o dítě do 15 let věku
- fyzické osoby starší 50 let věku
- fyzické osoby, které jsou vedeny v evidenci uchazečů o zaměstnání nepřetržitě déle než 5 měsíců atd. ^[18]

Nejvyšší průměrná délka evidence uchazečů, kteří byli vyřazeni z evidence, tzv. *délka ukončené evidence*, je v okresech s vysokou nezaměstnaností.

V roce 2009 byli v evidenci nejdéle vedeni uchazeči v okresech Karviná a Most, kde délka ukončené evidence přesahovala 400 dní, v okresech Teplice a Ostrava-město přesahovala 300 dní a v okresech Ústí nad Labem, Louny, Hodonín, Děčín, Bruntál, Opava a Přerov byla delší než 250 dní. V okresech s nejnižší nezaměstnaností je délka nezaměstnanosti výrazně kratší, v okrese Praha-západ činila „pouze“ 114 dní. Celostátní průměr měl na konci června 2009 hodnotu 215 dní.

Oproti tomu průměrná délka evidence uchazečů, kteří byli v evidenci úřadů práce, tzv. *délka průběžné evidence*, dosahovala nejvyšších hodnot v okresech Karviná (802 dní), Most (797 dní), Ostrava-město (695 dní) a Chomutov, Ústí nad Labem a Teplice (600 a více dní), tudíž vysoko nad průměrem ČR (431 dní). ^[32]

Ve Francii se výzkum pracovního trhu zaměřil na jiný fenomén. Více než 70 % registrovaných žadatelů o zaměstnání bylo v evidenci úřadu práce vícekrát za uplynulé čtyři roky. Z toho necelá polovina se za tuto dobu pokoušela najít práci jednou až dvakrát, třikrát a vícekrát se o to pokoušelo téměř 23 %. Průměrná kumulovaná doba evidence těchto žadatelů dosáhla 19 měsíců (570 dní), přičemž průměrná doba evidence je 13 měsíců (390 dní).

Je velice pravděpodobné, že se tyto opakovaní žadatelé dostanou v budoucnu opět do stejné situace. Rizikovými jsou zejména skupiny žadatelů mladších 25 let a cizí státní příslušníci pocházející ze zemí mimo EU.

Nejohroženější skupinu pak tvoří 15 % registrovaných žadatelů, kteří žádali o práci v posledních čtyřech letech průměrně pětkrát, v evidenci žadatelů byli vedeni po dobu delší než 26 měsíců (780 dní). Patří sem zejména dělnické kategorie a žadatelé s minimálním vzděláním.

Zároveň však platí pravidlo, že od hrozby opakovaných žádostí o práci není ochráněna žádná skupina žadatelů, ať už je jejich sociálně-demografická situace či vyhledávaná pracovní pozice jakákoliv.

Je nasnadě, že je stávající situace negativně poznamenána probíhající hospodářskou krizí. V říjnu 2008, tedy téměř rok po prvních příznacích, jsou její účinky na trh práce plně a trvale citelné. Rapidně poklesl nábor pracovníků a stejně prudce stoupl počet uchazečů o zaměstnání. Tyto nežádoucí účinky mají samozřejmě různý vliv na situaci v různých odvětvích hospodářské činnosti a v obchodě.^[17]

1.4 Cíle hospodářské politiky

Základní cíle hospodářské politiky se v jednotlivých státech různí, a to podle přijaté hospodářsko-politické koncepce, složení vlád, časového období či podle ekonomické situace země. Věcný obsah každého cíle může být různě formulován.

Současný moderní demokratický stát sleduje v hospodářské oblasti současně dva hlavní cíle:

- hospodářský růst
- hospodářskou rovnováhu

Hospodářský růst bývá zpravidla popisován pomocí tempa růstu reálného produktu, nejčastěji HDP. Ekonomický růst je současně chápán jako důležitý předpoklad zvyšování životní úrovně obyvatelstva. Proto se ekonomický růst posuzuje i v závislosti na vývoji počtu obyvatel země.

Při rozboru *ekonomické rovnováhy* se většinou zmiňují tři hlavní oblasti, a to:

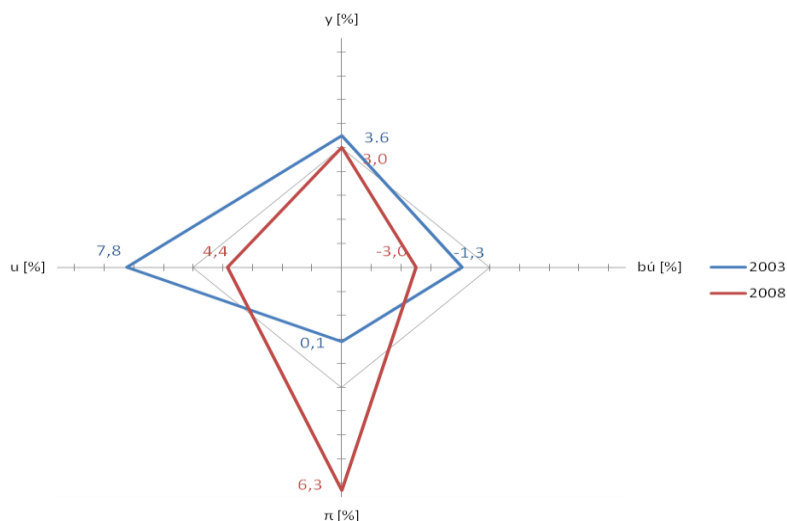
- rovnováha na trhu práce, která se vyjadřuje mírou nezaměstnanosti
- rovnováha cen a stabilita měny, vyjadřovaná mírou inflace
- rovnováha ve vnějších ekonomických vztazích, jež se sleduje pomocí platební bilance

Nízká míra nezaměstnanosti, cenová stabilita a vnější rovnováha směřují k zachování hospodářské stability – jde tedy o základní součást hospodářské politiky (HP).

Grafické zobrazení naplňování čtyř prioritních cílů HP představuje tzv. „magický čtyřúhelník“.

Optimální magický čtyřúhelník má podle parametrů OECD tuto podobu:

míra nezaměstnanosti 5,5 %, míra inflace 2 %, meziroční tempo růstu reálného HDP 3 % a saldo běžného účtu platební bilance k nominálnímu HDP 0 %.^[12]

Obr. 3 Magický čtyřúhelník v letech 2003 a 2008

Zdroj obrázku: [24] Eurostat – vybrané ukazatele, vlastní úpravy. Přístup z internetu: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database (odkaz ze dne 16.12.2009).

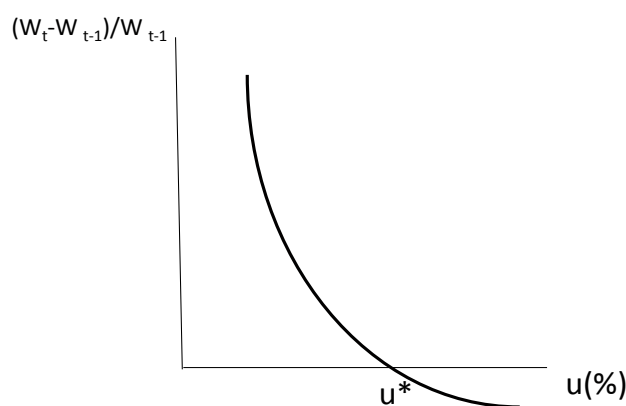
Všechny uvedené makroekonomické veličiny spolu úzce souvisí a vzájemně se ovlivňují. Nelze sledovat celkový produkt bez znalosti míry inflace, která ukazuje míru znehodnocování peněz, pomocí kterých se HDP měří. Stejně nelze jásat nad růstem HDP, pokud rapidně vzrůstá zahraniční zadluženost a nerovnováha obchodní bilance atd.

1.5 Vztah inflace a nezaměstnanosti

Obvyklý vztah mezi inflací a nezaměstnaností popisuje Phillipsova křivka, která nalézá mezi těmito veličinami nepřímou úměru – pokud roste inflace, klesá nezaměstnanost, pokud klesá inflace, roste nezaměstnanost. Neznačená to však, že nemůže nastat stav, kdy současně roste míra inflace i míra nezaměstnanosti. Pak jde o ekonomicky velmi nebezpečný jev – stagflaci.

Vztah mezi inflací a nezaměstnaností se zahrnutím setrvačné inflace řeší teorie Miltona Friedmana, který modifikoval tzv. dlouhodobou a krátkodobou Phillipsovu křivku.

Podle této teorie vláda aktivními zásahy na straně nezaměstnanosti postupně zapříčiní vzrůst inflace. V okamžiku, kdy už nezaměstnanost dále neklesá, avšak stále dochází ke zvýšení setrvačné inflace až do míry, kdy už centrální banka nemůže nečinně sedět a začne provádět aktivní protiinflační opatření, dojde sice ke snížení inflace, ale vzroste také nezaměstnanost. Celý proces se opakuje, proto má ekonomika z dlouhodobého hlediska tendenci směřovat k přirozené míře nezaměstnanosti.

Mzdy rostou, je-li $u < u^*$ a klesají, je-li $u > u^*$

Obr. 4: Phillipsova křivka

Zdroj obrázku: [9] Mach, M. Makroekonomie II, s. 266 (vlastní úpravy)

Jedním z významných nástrojů hospodářské politiky státu je politika zaměstnanosti.

1.6 Politika zaměstnanosti

„Politika zaměstnanosti je soustava nástrojů a opatření usilujících jednak o zabezpečení nezaměstnaných, kteří aktivně hledají nové pracovní místo (pasivní politika zaměstnanosti), jednak o zvýšení mobility pracovní síly v reakci na strukturální změny (aktivní politika zaměstnanosti).“¹

Politika zaměstnanosti je součástí hospodářské politiky státu a usiluje o dosažení rovnováhy mezi nabídkou práce a poptávkou po práci, o produktivní využití zdrojů pracovních sil a o zabezpečení práva občanů na práci.

Subjekty státní politiky zaměstnanosti jsou jak zaměstnavatelé, tak i zaměstnanci a odbory a v neposlední řadě také stát.

Politiku zaměstnanosti lze vnímat na třech úrovních: na makroekonomické, regionální a mikroekonomické.

Makroekonomická je zaměřena na odstraňování příčin vysoké nezaměstnanosti. Je známo, že základní cíle hospodářské politiky tvoří především plná zaměstnanost, stabilní ekonomický růst, cenová stabilita a vnější ekonomická rovnováha. Tyto cíle jsou však zpravidla konfliktní, to znamená, že úspěch v jedné oblasti vede ke zhoršení v druhé (např. inflace vs. nezaměstnanost).

Regionální zohledňuje regionální hledisko nezaměstnanosti pomocí různých programů, zaměřených na řešení konkrétních situací v konkrétních lokalitách.

Mikroekonomická je charakteristická tím, že firmy si samy určují vlastní zásady pro přijímání pracovníků i jejich propouštění a další související záležitosti v rámci platné legislativy.

¹ [2] Žák, M.: *Hospodářská politika*, s. 114

2 Rozbor současné situace na trhu práce v ČR a ve Francii

Obě země spojuje několik historických milníků, jejichž uvedení je důležité pro pochopení jejich vzájemných vztahů.

2.1 Historie česko-francouzských vztahů

Těsné styky mezi Francií a Českou republikou mají svůj počátek již ve XIV. století.

Jan Luxemburský, který byl vychován na francouzském dvoře, byl v roce 1311 korunován na krále českého.

Jeho syn, rovněž vychovaný na francouzském dvoře, se oženil s Blankou z Valois a ještě více tak upevnil vztahy mezi oběma zeměmi. V roce 1355 se stal císařem a přijal jméno *Karel IV.* Francouzskému architektovi Matyáši z Arrasu svěřil stavbu chrámu sv. Víta, inspirovanou katedrálami v Narbonne a Rodez. Dal podnět k založení univerzity v Praze po vzoru Sorbonny.

Husitské bouře měly za následek odcizení obou zemí. Bylo to způsobeno zejména šířením zpráv o „nesnášenlivosti českých kacířů“ ve Francii. Tento názor byl ještě umocněn rostoucím německým vlivem. Po bitvě na Bílé hoře 8. listopadu 1620 byl tento vliv vystřídán rakouskou nadvládou.

Francie otevřela v Praze svůj konzulát již v roce 1897, tedy v době, kdy české země byly ještě součástí Rakousko-uherské monarchie. Mezi mladými evropskými národy hledala možné spojence pro případnou odvetu proti Německu.

V průběhu *první světové války* se Paříž stala metropolí československých exulantů, mezi které patřili i T.G. Masaryk a E. Beneš, budoucí prezidenti první republiky. Francouzská vláda jako první uznala nezávislost Československa, a to ještě před jejím oficiálním vyhlášením 28. října 1918.

Následně se rozvinuly úzké styky také v kulturní oblasti. Zasloužilo se o to i založení Francouzského institutu Ernestem Denisem v roce 1920.

Třicátá léta minulého století byla obdobím úpadku vzájemných vztahů. V roce 1938 došlo k podpisu Mnichovské dohody, kterou prezident Francouzské republiky Jacques Chirac označil v roce 1997 za „hanebnou demisi demokracií“.

V průběhu *druhé světové války* se kontakty udržovaly v Londýně mezi exulanty.

S následnou *změnou politického systému* se francouzsko-československé styky výrazně zhoršily.

Toto temné období vyvrcholilo v roce 1951. Došlo totiž k vyhoštění francouzského konzula v Bratislavě, k uzavření Francouzského institutu v Praze a k přerušení leteckého spojení mezi Prahou a Paříží.

Smrt Stalina v březnu 1953 přinesla určité uvolnění styků mezi oběma zeměmi. Nicméně bylo to jen krátkodobé zlepšení styků. Nepříznivý vývoj v roce 1956, potlačení povstání v Budapešti, suezská krize a alžírská válka přivodily jejich nové zhoršení.

V roce 1964 bylo nastartováno na dlouhodobější zlepšení a v letech 1966 až 1969 se vzájemné kulturní styky rozvíjely normálně.

Po „*normalizaci*“, která následovala po Pražském jaru v roce 1968, mnoho frankofilů opustilo zemi, mezi nimi i slavný spisovatel Milan Kundera.

Francouzský filozof Jacques Derrida založil *Společnost Jana Husa*, jež podporovala aktivity českého disentu, ke kterému patřilo i sdružení VONS (Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných) nebo signatáři Charty 77. Tato společnost se zaměřila na materiální, ale především intelektuální pomoc československým vysokoškolským učitelům a studentům, kteří nesměli pokračovat v práci a studiu. Až do roku 1989 organizovala Společnost Jana Husa tajná setkání a kontakty mezi československými a francouzskými intelektuály. Její činnost umožnila disidentům udržovat kontakty se zahraničím a zachovat si tak určitou intelektuální a vědeckou úroveň. Odbojný novinář Pavel Tigrid, jenž se účastnil vzniku české redakce Rádia Svobodná Evropa, významně přispěl k informovanosti českého disentu.

Koncem 80. let minulého století se rýsovaly hluboké změny, které dostaly konkrétní podobu zahájením Gorbačovovy „perestrojky“. V tomto kontextu přijel v prosinci 1988 prezident Francouzské republiky François Mitterrand do Československa. Během své návštěvy se sešel s prezidentem Husákem, kterého vybídl k provedení změn v zemi.

Sametová revoluce umožnila návrat ke kvalitním dvojstranným stykům. Byla obnovena činnost Francouzského institutu v Praze a v roce 1991 tam byl též otevřen Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách (CEFRES).

Od 1. května 2004 je Česká republika *členem Evropské unie*. Z tohoto titulu je blízkým partnerem Francie. Tento fakt představuje jedinečnou příležitost pro posílení vzájemné spolupráce a výměn ve všech oblastech a na všech úrovních (politický dialog, ekonomická partnerství, vědecká spolupráce, vysokoškolské výměny, kulturní projekty).^[27]

Vstupem České republiky do Evropské unie se otevřely nové možnosti spolupráce mezi oběma zeměmi. Zvýšil se příliv francouzského kapitálu, mnoho českých odborníků využilo možnosti získat zkušenost na trhu práce ve Francii.

2.2 Česká republika – základní údaje

Vznik státu: 1. 1. 1993 (po rozdělení Československa)

Parlamentní republika

Počet obyvatel: 10 506 813 (k 31. 12. 2009)

Hustota osídlení: 132 obyvatel/km²

Administrativní členění: 14 krajů, 6 251 obcí

Celková rozloha: 78 867 km²

Obr. 5 Mapa krajů České republiky

Zdroj obrázku: [25] EU2009.cz – Portál českého předsednictví. Odkaz ze dne 14.3.2010:
<http://www.eu2009.cz/cz/czech-republic/regions/regiony-cr-328/>

2.3 Francouzská republika – základní údaje

Francie je podle Ústavy přijaté za prezidenta Ch. de Gaulla od 4.10.1958 (tzv. Ústava V. republiky) parlamentní republikou.

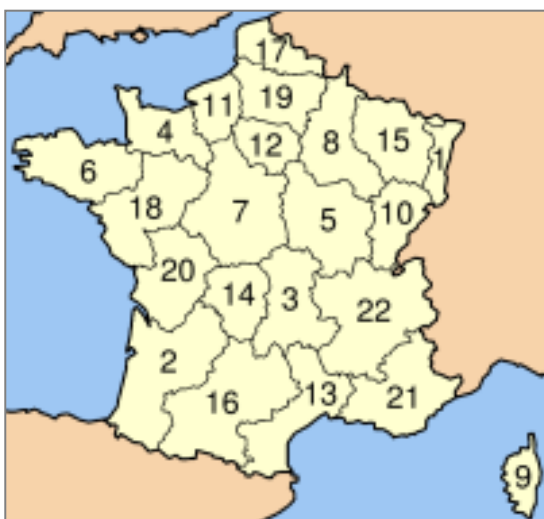
Počet obyvatel: 65,073 milionů obyvatel včetně zámořských území (údaj k 1.1.2009 z francouzského statistického úřadu INSEE).

Hustota osídlení: 96 obyvatel/km².

Administrativní členění: 26 regionů (z toho 22 v kontinentální Francii, 4 zámořské), regiony se dělí na departementy (ve Francii 100, z toho 4 zámořské). Kromě toho má Francie ještě zámořská území.

Celková rozloha: 551 602 km² (kontinentální Francie),
675 417 km² včetně zámořských departementů a území. ^[19]

Tab. 1 Přehled francouzských regionů

Obr. 6 Mapa s přehledem francouzských regionů

Zdroj obrázku a tabulky: [37] Wikipedia. Odkaz ze dne 14.4.2010: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:FranceRegionsNumbered.png>

1	Alsace
2	Aquitaine
3	Auvergne
4	Basse-Normandie
5	Bourgogne
6	Bretagne
7	Centre
8	Champagne-Ardenne
9	Corse
10	Franche-Comté
11	Haute-Normandie
12	Île de France
13	Languedoc-Roussillon
14	Limousin
15	Lorraine
16	Midi-Pyrénées
17	Nord - Pas-de-Calais
18	Pays de la Loire
19	Picardie
20	Poitou-Charentes
21	Provence-Alpes-Côte d'Azur
22	Rhône-Alpes

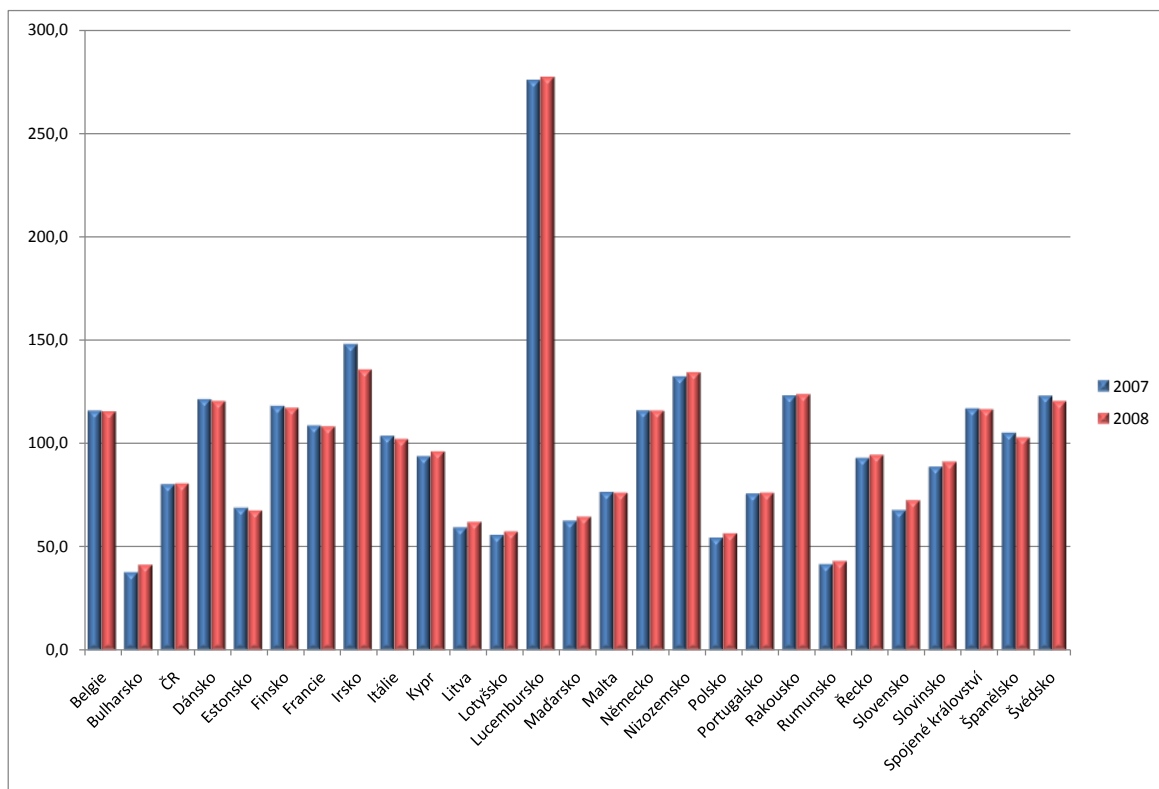
2.4 Analýza vývoje zaměstnanosti v obou sledovaných zemích

Tato část diplomové práce porovnává Českou republiku a Francii jak z hlediska vývoje ukazatelů General Background, tak z hlediska vývoje strukturálních ukazatelů v oblasti zaměstnanosti.

2.4.1 Vývoj ukazatelů General Background v EU

Ačkoliv postupně dochází k vyrovnávání příjmů mezi zeměmi současné EU, zůstávají rozdíly mezi jednotlivými zeměmi stále velmi výrazné. Rozdíly mezi jednotlivými regiony jsou ještě výraznější – průměrný HDP na obyvatele žijící v nejvíce prosperujících zemích EU je 2,6krát větší než HDP na obyvatele žijící v nejméně prosperujících zemích EU.

Dá se říci, že úroveň HDP je přímo ovlivněna úrovní vzdělání a rychlostí zavádění nejnovějších průmyslových a komunikačních technologií.

Obr. 7 Vývoj HDP na obyvatele v Evropě (kupní síla v zemi) v letech 2007 a 2008 (EU 27 = 100)

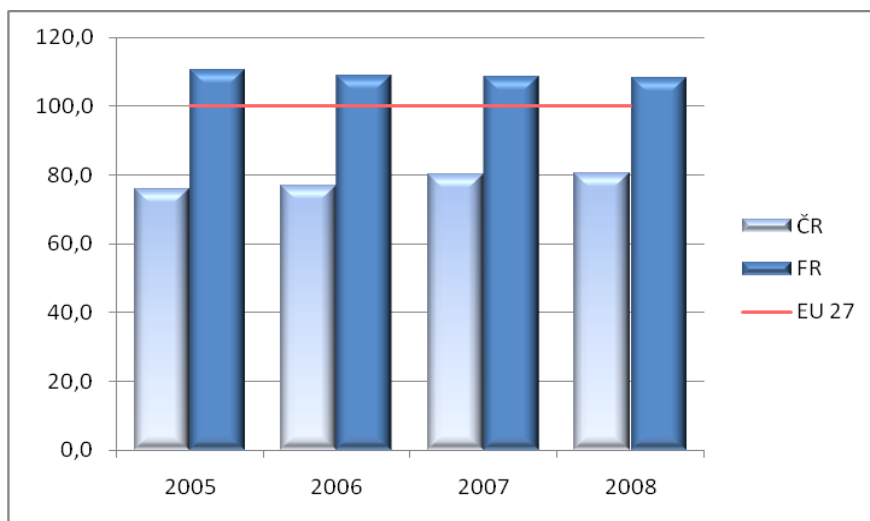
Zdroj obrázku: [24] EUROSTAT, vlastní úpravy. Odkaz ze dne 20.3.2010:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb010>
Odpovídající tabulka s údaji je obsahem přílohy A.

Graf na obrázku 8 ilustruje vývoj HDP na obyvatele v obou sledovaných zemích. Červeně vyznačená úroveň ve sloupcovém grafu představuje průměrnou hodnotu HDP na obyvatele ze všech 27 zemí Evropské unie.

Tab. 2 Vývoj HDP na obyvatele v letech 2005–2008 (porovnání s průměrem EU)

EU27=100	2005	2006	2007	2008
ČR	75,9	77,0	80,1	80,4
FR	110,6	108,8	108,5	108,0

Obr. 8 Vývoj HDP na obyvatele v letech 2005–2008 (porovnání s průměrem EU)

Zdroj tabulky a obrázku: [24] EUROSTAT, vlastní úpravy. Odkaz ze dne 20.3.2010:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home_tables

Z porovnání HDP na obyvatele v ČR a ve Francii v letech 2005–2008 je zřejmé, že ekonomicky silnější Francie dosahuje úrovně přes 108 % průměru EU, přičemž Česká republika dosahuje i v době svého ekonomického růstu pouhých 80 % úrovně Eurozóny. Dlužno dodat, že jde o nejlepší výsledek v rámci zemí celého postkomunistického bloku. Pokud se České republice podaří udržet tempo hospodářského růstu, dá se odhadnout, že by se mohla nejpozději do patnácti let dostat na úroveň Eurozóny. Růst HDP ve Francii dlouhodobě táhne domácí spotřeba, která zajišťovala již od roku 1999 minimálně 1% růst a chránila tak Francii před recesí. Roku 2008 na Francii stejně jako na ostatní státy dolehla hospodářská krize. Francouzský podpůrný plán se nezaměřil

na masivní podporu poptávky, ale na investice a inovace. Roku 2009 výdaje státního rozpočtu na protikrizová opatření rostly a v roce 2010 by se měly stabilizovat. ^[33]

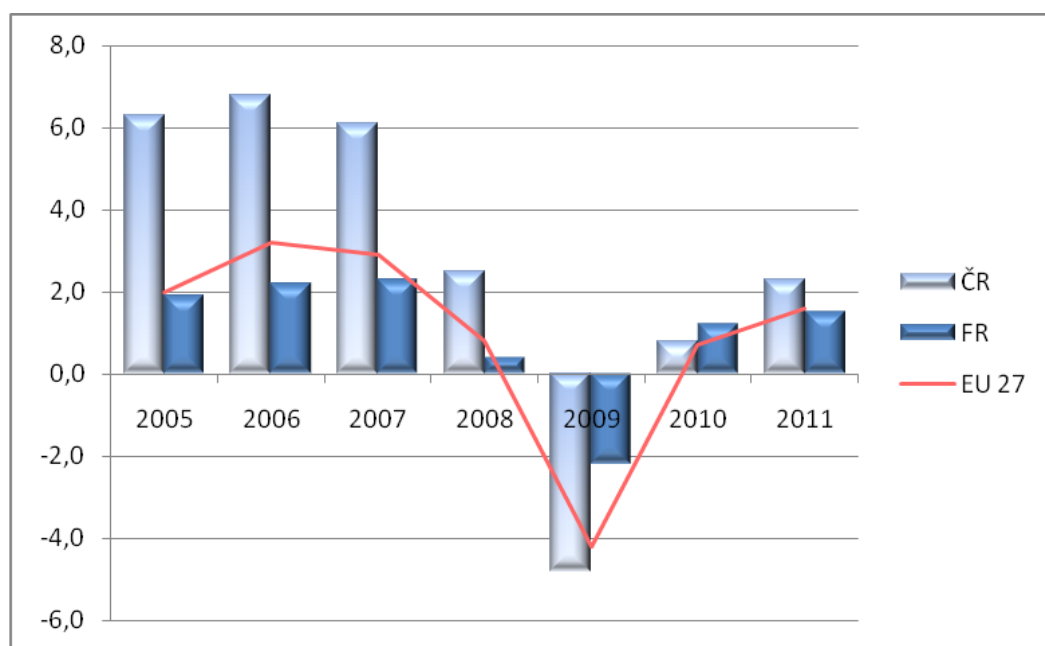
Další sledovanou veličinou při hodnocení makroekonomických ukazatelů je růst reálného HDP. Jde o procentuální vyjádření meziroční změny tohoto ukazatele.

Vývoj v obou zemích v porovnání s vývojem ve všech 27 státech EU ilustruje graf na obrázku 9.

Tab. 3 Míra růstu reálného HDP (% změna vůči předchozímu roku)

EU27=100	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR	6,3	6,8	6,1	2,5	-4,8	0,8	2,3
FR	1,9	2,2	2,3	0,4	-2,2	1,2	1,5
EU 27	2,0	3,2	2,9	0,8	-4,2	0,7	1,6

Pozn.: 2010 a 2011 - předpověď

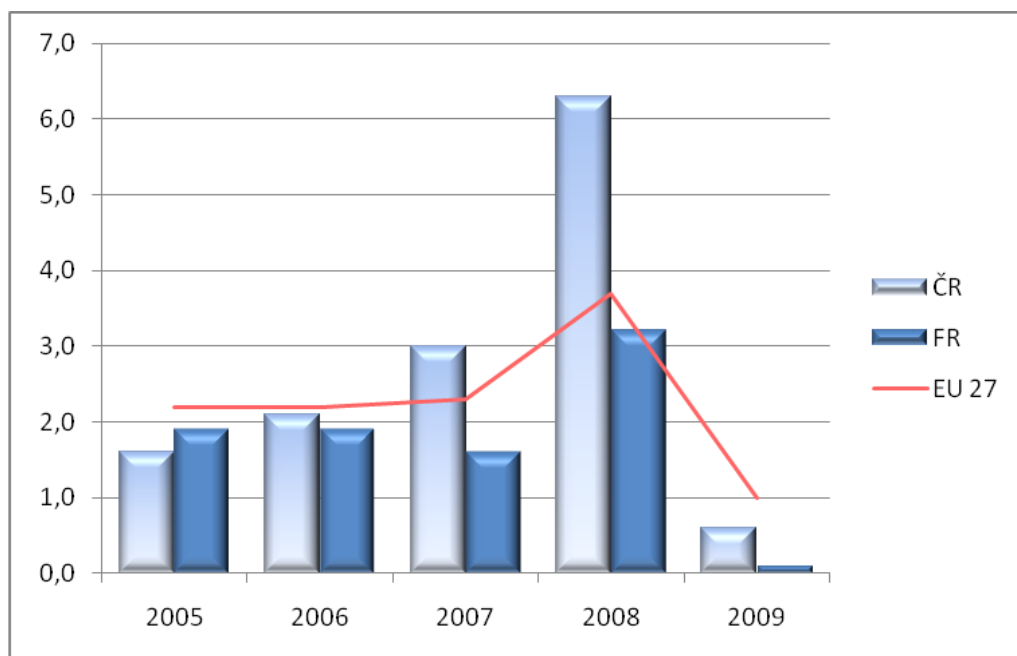
Obr. 9 Míra růstu reálného HDP (% změna vůči předchozímu roku)

Zdroj tabulky a obrázku: [24] EUROSTAT, vlastní úpravy. Odkaz ze dne 20.3.2010:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>

Z obrázku je patrné, že České republiky se v roce 2008 dotkla hospodářská krize méně než Francie, o to hlubší byl propad v naší zemi v roce 2009. Tomuto vývoji odpovídá i prognóza, která předpovídá pro rok 2010 rychlejší meziroční růst Francii.

Tab. 4 Roční průměrná míra inflace – harmonizovaná ^{*)}

	2005	2006	2007	2008	2009
ČR	1,6	2,1	3,0	6,3	0,6
FR	1,9	1,9	1,6	3,2	0,1
EU 27	2,2	2,2	2,3	3,7	1,0

Obr. 10 Roční průměrná míra inflace – harmonizovaná

Zdroj tabulky a obrázku: [24] EUROSTAT, vlastní úpravy. Odkaz ze dne 20.3.2010:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>

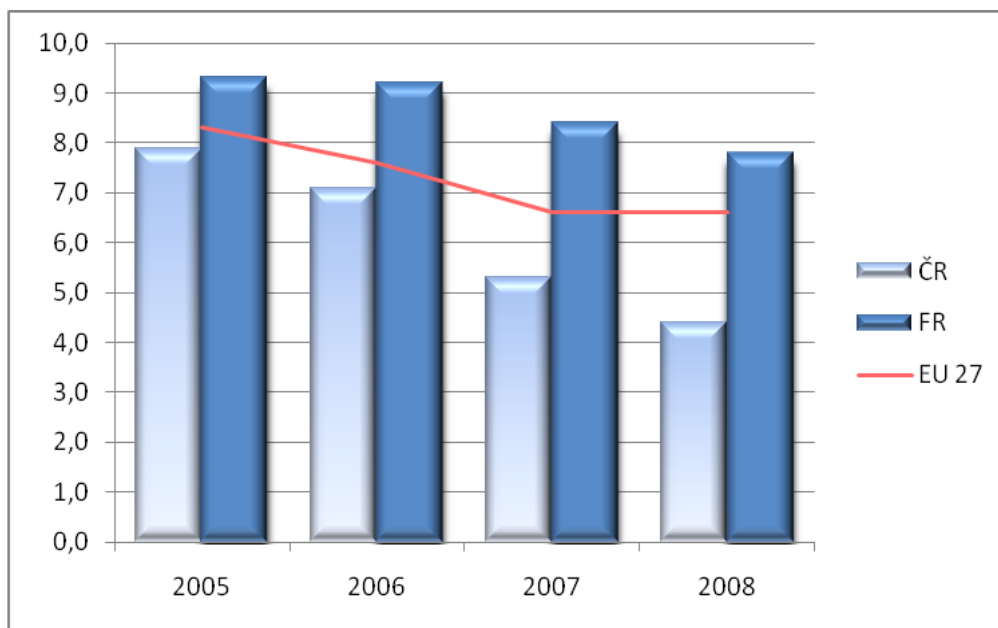
Graf na obrázku 10 ilustruje vývoj roční průměrné harmonizované míry inflace.

Následující grafy se již zaměří na vývoj nezaměstnanosti v obou zemích.

^{*)} Roční průměrná míra změny cenového indexu spotřebitelských cen (HICP). HICP jsou určeny pro mezinárodní srovnání inflace spotřebitelských cen. Používá je například Evropská centrální banka na kontrolu inflace v EMU a pro posouzení inflace jako konvergenčního kritéria dle článku 121 Amsterodamské smlouvy.

Tab. 5 Obecná míra nezaměstnanosti

	2005	2006	2007	2008
ČR	7,9	7,1	5,3	4,4
FR	9,3	9,2	8,4	7,8
EU 27	8,3	7,6	6,6	6,6

Obr. 11 Obecná míra nezaměstnanosti

Zdroj tabulky a obrázku: [24] EUROSTAT, vlastní úpravy. Odkaz ze dne 20.3.2010:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_unemployment_lfs/data/main_tables

Graf na obrázku 11 přibližuje vývoj obecné míry nezaměstnanosti.

Obecná míra nezaměstnanosti je počítána jako podíl počtu nezaměstnaných na celkové pracovní síle (v procentech), kde čítec i jmenovatel jsou ukazatele konstruované podle mezinárodních definic a doporučení Eurostatu a Mezinárodní organizace práce ILO.

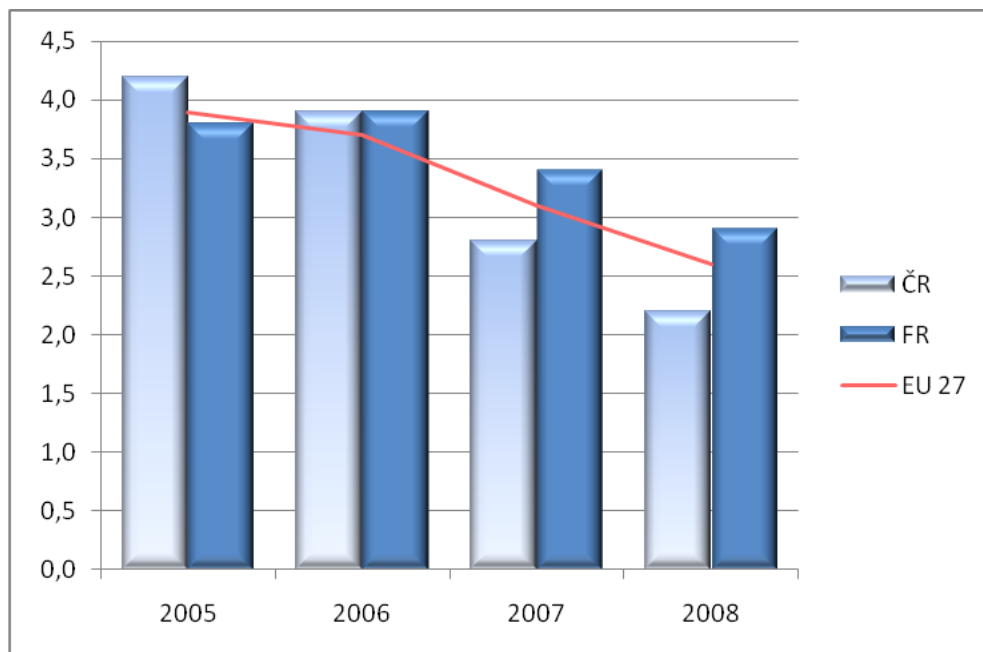
Jedná se o odhady z výběrového šetření pracovních sil, přičemž předmětem šetření jsou obvykle všechny osoby bydlící v soukromých domácnostech. Do šetření proto nejsou zahrnuti osoby, bydlící dlouhodobě v hromadných ubytovacích zařízeních.

Proto jsou údaje za určité skupiny obyvatelstva, zejména za cizí státní příslušníky žijící a pracující na území republiky, k dispozici pouze v omezené míře.

Graf na obrázku 12 prezentuje vývoj nejméně žádoucí, dlouhodobé nezaměstnanosti.

Tab. 6 Míra dlouhodobé nezaměstnanosti

	2005	2006	2007	2008
ČR	4,2	3,9	2,8	2,2
FR	3,8	3,9	3,4	2,9
EU 27	3,9	3,7	3,1	2,6

Obr. 12 Míra dlouhodobé nezaměstnanosti

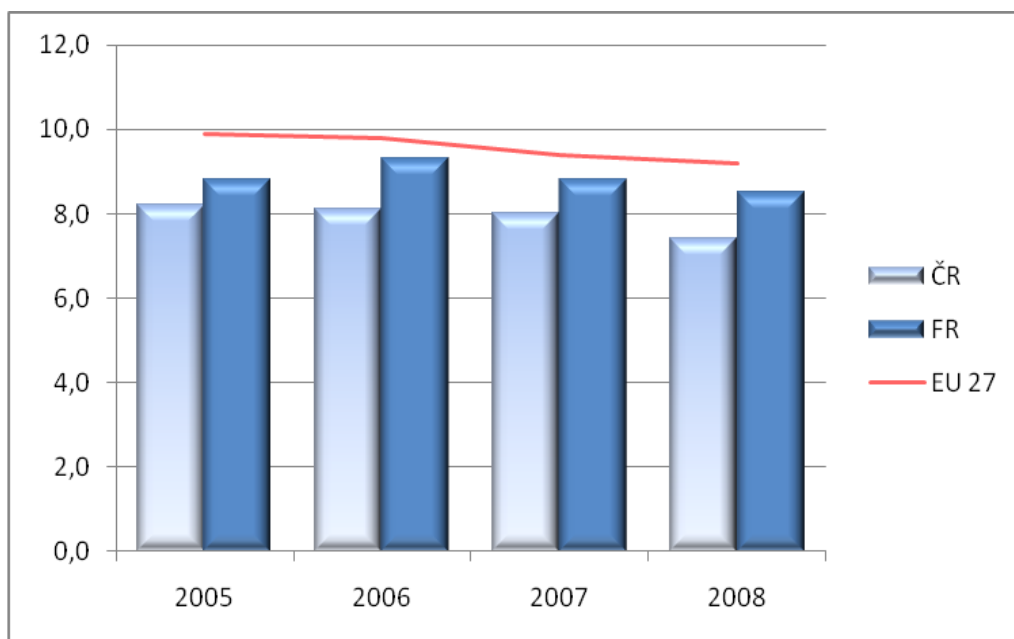
Zdroj tabulky a obrázku: [24] EUROSTAT, vlastní úpravy. Odkaz ze dne 20.3.2010:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_unemployment_lfs/data/main_tables

Z grafu na tomto obrázku je patrné, že se Francii navzdory slibům prezidenta Sarkozyho v posledních letech i přes mírný pokles nedaří dostat dlouhodobou nezaměstnanost pod evropský průměr. České republice se zatím daří nejen udržovat klesající trend, ale také držet míru dlouhodobé nezaměstnanosti pod evropským průměrem.

Přesto je třeba uvést alarmující údaje o situaci dětí do 17 let, kdy v ČR každé 13., ve Francii každé 12. a v rámci průměru 27 zemí EU dokonce každé 11. dítě této věkové kategorie žije v domácnosti, kde žádný člen rodiny nemá práci. Takové dítě si bude samo jen těžko budovat sociální návyky spojené s hledáním a udržením práce, spíše se dá očekávat, že převezme tyto návyky od nejbližšího okolí.

Tab. 7 Domácnost bez zaměstnání – děti 0–17 let (v %) ^{**)}

	2005	2006	2007	2008
ČR	8,2	8,1	8,0	7,4
FR	8,8	9,3	8,8	8,5
EU 27	9,9	9,8	9,4	9,2

Obr. 13 Domácnost bez zaměstnání – děti 0–17 let

Zdroj tabulky a obrázku: [24] EUROSTAT, vlastní úpravy. Odkaz ze dne 20.3.2010:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_unemployment_lfs/data/main_tables

Odpovědní představitelé jednotlivých států by si měli uvědomovat tyto abnormality a rozdílnosti v různých věkových a vzdělanostních kategoriích i regionální rozdíly mezi nimi a zaměřit se ve své práci zejména na ty nejpalčivější z nich.

Dlužno dodat, že v posledních dvou letech byl vývoj ve všech zemích EU, stejně jako ve zbytku světa, negativně ovlivněn hospodářskou krizí. Globalizace a související obrovská provázanost ekonomik jednotlivých zemí umožnila dominový efekt a rychlé rozšíření této krize. Jednotlivé země se z rychlého propadu dostávají jen pozvolna.

^{**)} Vyjadřuje poměr osob od 0 do 17 let žijících v domácnosti, kde žádný člen nemá práci vůči celkové populaci stejné věkové kategorie. Výsledky pocházejí z dotazníkového šetření.

Velkou krizi zažívá v této době Řecko a krize se šíří k další zemi eurozóny, k Portugalsku, náznaky finančních problémů lze vidět i ve Španělsku.

Řecký dluh překročí v roce 2013 140 % HDP a pokles lze očekávat až po roce 2014. Finanční podpora z EU by měla Řecku umožnit co nejrychlejší návrat na trh.

Kromě aktuálně projednávané finanční injekce z řad členských zemí EU chystají Atény rozpočtové škrtky v miliardách eur včetně vyšších daní a snížení mezd ve veřejném sektoru. Donátoři (především Německo a Francie) však důrazně žádají provedení hluboké restrukturalizace řecké ekonomiky.^[28]

Existuje oprávněná obava, že: „čím více se sedmadvacítka bude snažit o napravování škod v zemích, které se do dluhů dostaly jen vlastním přičiněním, tím větší bude riziko politického i hospodářského rozkolu.“²

2.4.2 Analýza vývoje zaměstnanosti v čase – strukturální ukazatele

Jednotlivé regiony členských zemí Evropské unie jsou různě bohaté a samozřejmě i míra nezaměstnanosti se liší region od regionu. Ve všech zemích je nejnižší míra nezaměstnanosti ve velkých městech, kde je dostatek pracovních příležitostí i podmínek pro úspěšné podnikání a široká základna koupěschopného obyvatelstva. V okrajových regionech, orientovaných převážně na zemědělství, je míra nezaměstnanosti nejvyšší.

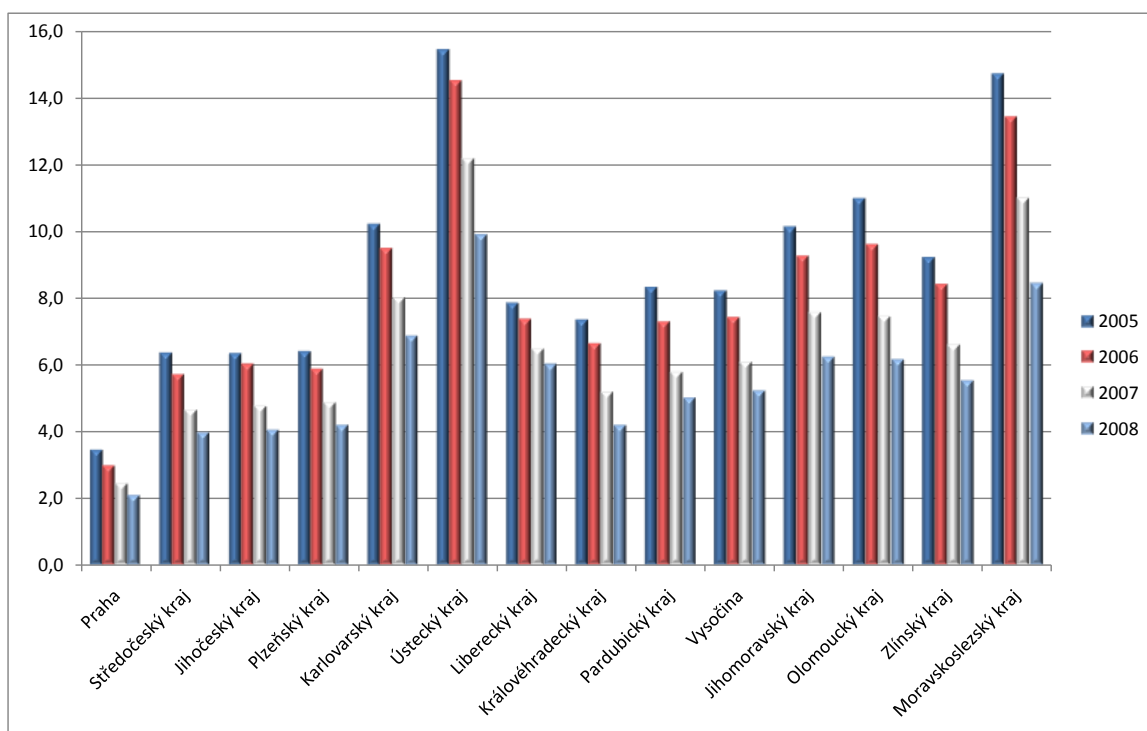
Nejnižší míra nezaměstnanosti je především ve velkých městech Evropské unie (Londýn, Paříž a Brusel) a v regionech nabízejících dobré podnikatelské podmínky.

Tabulky 8 a 9 prezentují vývoj nezaměstnanosti v jednotlivých regionech ČR a Francie. Modře jsou vyznačeny údaje za regiony s nejnižší, červeně s nejvyšší nezaměstnaností.

² [1] HRUŠKA, B. *Téma Ekonomu – Evropa vyždímaná gamblery*. EKONOM 16/2010, s. 16

Tab. 8 Obecná nezaměstnanost v regionech v ČR v letech 2005–2008

	2005	2006	2007	2008
Praha	3,4	3,0	2,5	2,1
Středočeský kraj	6,3	5,7	4,6	4,0
Jihočeský kraj	6,3	6,0	4,8	4,0
Plzeňský kraj	6,4	5,9	4,9	4,2
Karlovarský kraj	10,2	9,5	8,0	6,9
Ústecký kraj	15,4	14,5	12,2	9,9
Liberecký kraj	7,8	7,4	6,5	6,0
Královéhradecký kraj	7,3	6,6	5,2	4,2
Pardubický kraj	8,3	7,3	5,8	5,0
Vysočina	8,2	7,4	6,1	5,2
Jihomoravský kraj	10,1	9,2	7,6	6,2
Olomoucký kraj	11,0	9,6	7,4	6,2
Zlínský kraj	9,2	8,4	6,6	5,5
Moravskoslezský kraj	14,7	13,4	11,0	8,4
Celkem ČR	9,0	8,1	6,6	5,4

Obr. 14 Obecná nezaměstnanost v regionech v ČR v letech 2005–2008

Zdroj tabulky a obrázku: [21] CZSO.cz – Portál ČSÚ. Odkaz ze dne 9.4.2010:
<http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3103-09> (Míra nezaměstnanosti dle oblastí a krajů)

Nezaměstnanost v obou zemích ve sledovaném období let 2005–2008 klesala, přičemž v České republice výrazněji. Přesto však vznik nových pracovních míst neodpovídal očekáváním a tempo poklesu se tedy zmírňovalo. Zaměstnavatelé od roku 2005 vzhledem k nejistému výhledu ekonomiky neměli chuť najímat nové zaměstnance.

Na trhu práce proto výrazně poklesla poptávka po práci (pokles zaměstnanosti a volných pracovních míst) a vzrostla nabídka práce (nezaměstnanost). Zpomalující se ekonomický růst v letech 2008 a 2009, pokles výkonnosti ekonomiky a další důsledky světové finanční a ekonomické krize, které se na trhu práce naplno projeví na přelomu roku 2008/2009, byly na jaře 2009 částečně tlumeny sezónními vlivy. Počty případů hromadných propouštění zaměstnanců se v průběhu 1. pololetí snížily a růst nezaměstnanosti se částečně zmírnil.

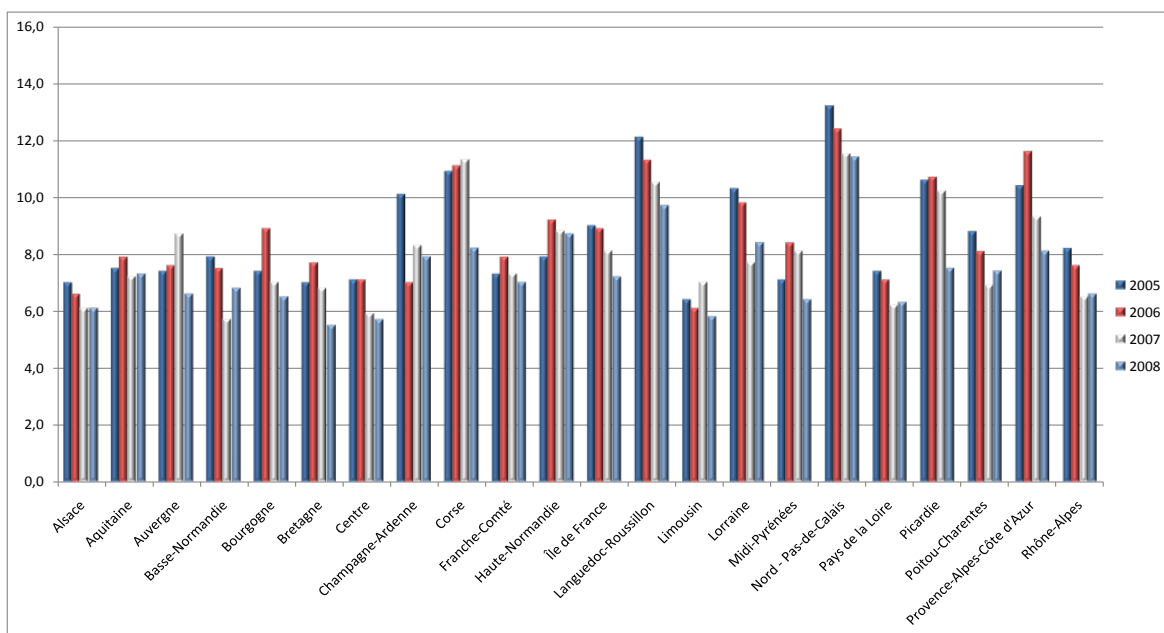
Přesto nyní, v době krize, firmy stále ještě vyčkávají s náborem nových zaměstnanců. Trh práce je ve vleku ekonomiky, proto podniky naopak propouští, aby samy přežily toto složité období.

Průměrná výše podpory v nezaměstnanosti (PvN) meziročně vzrostla o 717 Kč na 5 873 Kč. Vyšší nárůst v porovnání se stejným obdobím minulého roku (v 1. pololetí 2008 o 438 Kč) souvisel s růstem mezd a platů obecně a také zastoupením všech příjmových kategorií mezi propouštěnými (krize postihla nejen osoby s nízkými příjmy, popř. minimální nebo žádnou praxí, ale také kvalifikované pracovníky, manažery a odborné specialisty).

Výši průměrné podpory ovlivnilo též silné zastoupení počtu starších uchazečů, kteří mají obvykle vyšší výdělků rozhodné pro výpočet PvN, ale též delší podpůrná doba.

Tab. 9 Obecná nezaměstnanost ve francouzských regionech v letech 2005–2008
(údaj za kontinentální regiony, bez započtení zámořských území a regionů)

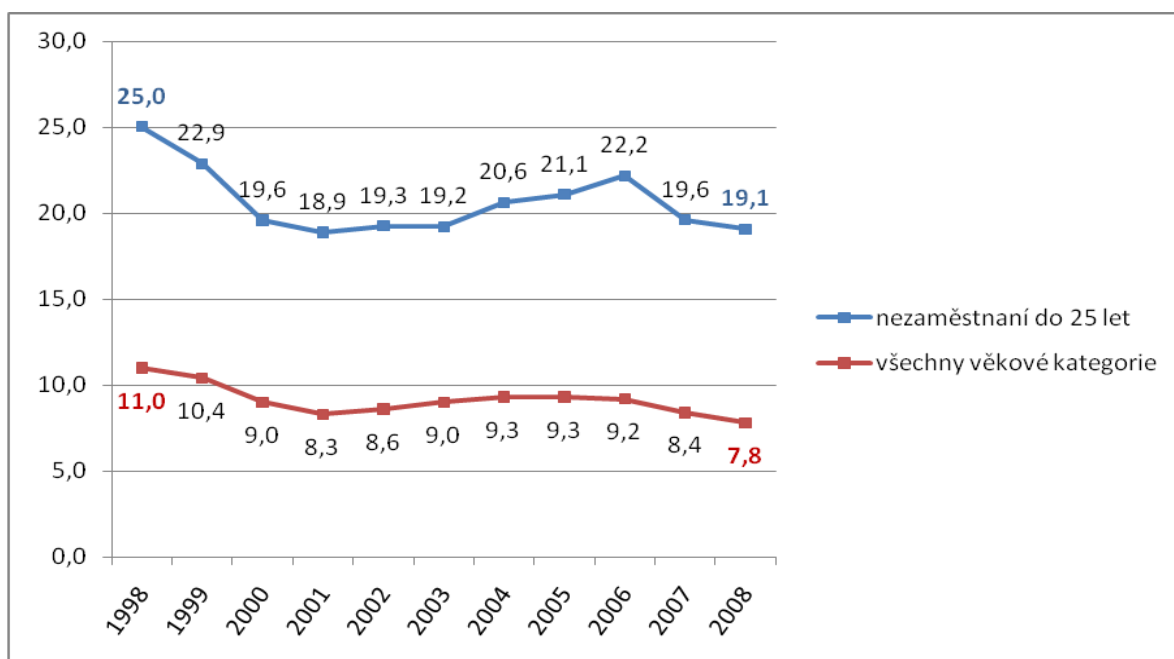
	2005	2006	2007	2008
Alsace	7,0	6,6	6,1	6,1
Aquitaine	7,5	7,9	7,2	7,3
Auvergne	7,4	7,6	8,7	6,6
Basse-Normandie	7,9	7,5	5,7	6,8
Bourgogne	7,4	8,9	7,0	6,5
Bretagne	7,0	7,7	6,8	5,5
Centre	7,1	7,1	5,9	5,7
Champagne-Ardenne	10,1	7,0	8,3	7,9
Corse	10,9	11,1	11,3	8,2
Franche-Comté	7,3	7,9	7,3	7,0
Haute-Normandie	7,9	9,2	8,8	8,7
Île de France	9,0	8,9	8,1	7,2
Languedoc-Roussillon	12,1	11,3	10,5	9,7
Limousin	6,4	6,1	7,0	5,8
Lorraine	10,3	9,8	7,7	8,4
Midi-Pyrénées	7,1	8,4	8,1	6,4
Nord - Pas-de-Calais	13,2	12,4	11,5	11,4
Pays de la Loire	7,4	7,1	6,2	6,3
Picardie	10,6	10,7	10,2	7,5
Poitou-Charentes	8,8	8,1	6,9	7,4
Provence-Alpes-Côte d'Azur	10,4	11,6	9,3	8,1
Rhône-Alpes	8,2	7,6	6,5	6,6
Celkem Francie	8,7	8,7	8,0	7,3

Obr. 15 Obecná nezaměstnanost ve francouzských regionech v letech 2005–2008

Zdroj tabulky a obrázku: [24] EUROSTAT, vlastní úpravy. Odkaz ze dne 24.4.2010:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/euroindicators/labour_market/main_tables

Sloupcové grafy na obrázcích 14 a 15 ukazují vývoj ukazatele v letech 2005–2008 v jednotlivých regionech obou zemí.

Obr. 16 Vývoj nezaměstnanosti v letech 1998–2008 dle věkových kategorií ve Francii

Zdroj obrázku: [24] EUROSTAT, vlastní úpravy. Odkaz ze dne 24.4.2010:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database 24.4.2010

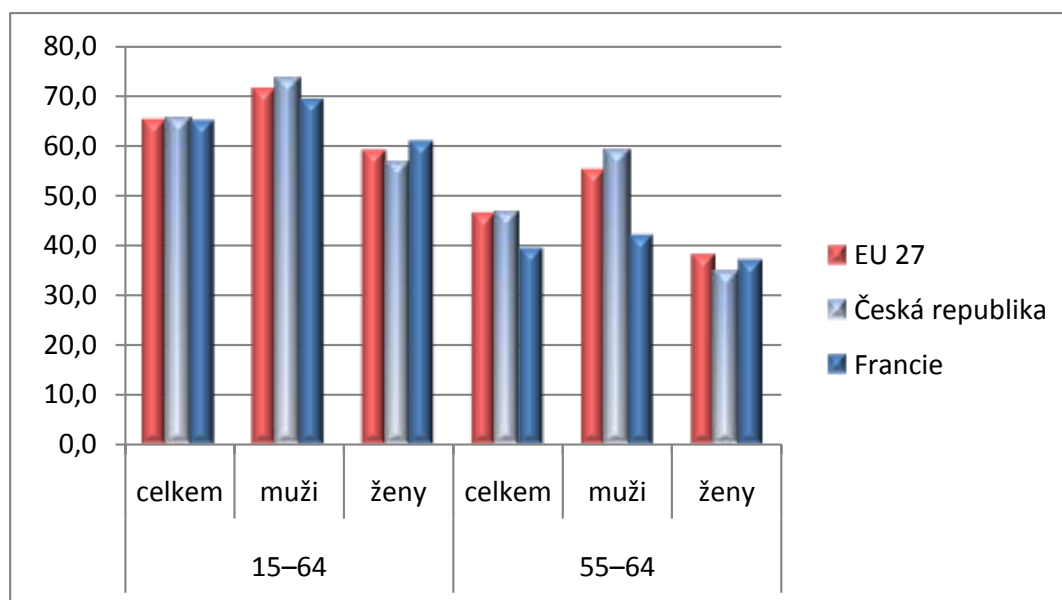
Graf na obrázku 16 zobrazuje vývoj míry nezaměstnanosti ve Francii. Nižší je celková míra nezaměstnanosti, vyšší křivka udává míru nezaměstnanosti ve věkové skupině do 25 let. Tato alarmující situace vyvolává ve Francii časté nepokoje.

Nápravu tohoto neutěšeného stavu lze provést zavedením všeobecné svobody v uzavírání pracovních smluv a definitivního ukončení stávajícího segmentování trhu do různých skupin (mladí vs. staří).

Nejvíce je zaměřena pozornost na snižování nezaměstnanosti padesátníků, mladých lidí do 25 let a na snižování dlouhodobé nezaměstnanosti.

Tab. 10 Míra zaměstnanosti 15–64letých a 55–64letých ve vybraných členských zemích EU (v % za 3. čtvrtletí roku 2009)

	15–64			55–64		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
EU 27	64,8	71,0	58,7	46,2	54,9	37,9
Česká republika	65,2	73,7	56,5	46,4	58,9	34,8
Francie	64,6	68,8	60,5	39,2	41,8	36,8

Obr. 17 Míra zaměstnanosti 15–64letých a 55–64letých ve vybraných členských zemích EU

Zdroj tabulky a obrázku: [24] EUROSTAT, vlastní úpravy. Odkaz ze dne 24.4.2010: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/euroindicators/labour_market/main_tables

Podle posledních údajů, zveřejněných Eurostatem za 3. čtvrtletí 2009, byla míra zaměstnanosti 15–64letých v ČR vyšší než v úhrnu za 27 členských států. Přitom však míra zaměstnanosti žen byla v naší republice významně nižší než průměr za všechny členské země EU, naopak míra zaměstnanosti mužů významně vyšší. Míra zaměstnanosti 15–64letých byla v ČR 65,2 % (muži 73,7 %, ženy 56,5 %), v celé EU 64,8 % (muži 71,0 %, ženy 58,7 %).^[21]

2.4.3 Regionální uspořádání a regiony soudržnosti v ČR

V této diplomové práci je použito standardní územní členění na kraje.

Pro potřeby statistických porovnání se však často využívá členění na tzv. regiony soudržnosti v rámci NUTS (Nomenklatura územních statistických jednotek).

Toto členění více zohledňuje rozdílnost hospodářské výkonnosti regionů, zejména z hlediska hierarchie a polohy sídel, z nichž vyplývá rozdílná atraktivita a dostupnost regionů. Ukazuje se, že dochází k upevnění postavení regionálních center, která tvoří páteř regionálních systémů. Role velkých center je pak umocňována nutností rozvoje potřebné velké infrastruktury, napojující regiony České republiky na západoevropské systémy.^[19]

Oblasti (NUTS 2) a kraje (NUTS 3) České republiky

Obr. 18 Regiony soudržnosti (mapa oblastí NUTS 2 a 3) v České republice

Zdroj obrázku: [21] CZSO – Český statistický úřad. Odkaz ze dne 24.4.2010:
[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/oblasti_\(nuts_2\)_a_kraje_\(nuts_3\)_ceske_republiky](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/oblasti_(nuts_2)_a_kraje_(nuts_3)_ceske_republiky)

3 Trh práce ve světle lisabonské strategie

3.1 Lisabonská strategie – LS

Hospodářský vývoj EU koncem 90. let 20. století nelze označit za příznivý, zejména pak ve srovnání s některými významnými hospodářskými regiony světa. Hlavní příčiny tkví především v nerealizovaných ekonomických reformách, v nadměrných a dlouhodobě neudržitelných sociálních výdajích nebo naopak v nízké míře investic do výzkumu a vývoje a lidských zdrojů.

Za hlavní příčiny chabého ekonomického výkonu na trhu práce byla označena tato fakta:

- V Evropě je málo lidí vtaženo do pracovního procesu: míra zaměstnanosti v USA je vyšší než v EU (81,7 % proti 63,4 % v roce 1999). Také zaměstnanost žen je v Evropě nižší,
- Evropa má problém s vývojem produktivity práce: od poloviny 90. let jsou americké přírůstky vyšší, což souvisí s pomalým zaváděním nových technologií v Evropě, malým objemem výdajů na výzkum, slabou inovační aktivitou a překážkami v podnikání. Nová znalostní ekonomika se zatím v Evropě nestala tahounem ekonomického růstu,
- Evropa méně pracuje: v roce 2002 se v USA v průměru ročně odpracovalo 1815 hodin, kdežto například v Holandsku jen 1340 hodin.

S pokračujícími integračními trendy a při působení některých dalších faktorů – nepříznivého demografického vývoje Evropy, strukturálních změn v ekonomice jednotlivých členských zemí a to vše v podmínkách rostoucí globalizace bylo stále více zřejmé, že EU potřebuje komplexní hospodářskou strategii, prostřednictvím které by bylo možné dosáhnout vyššího hospodářského růstu při zachování principů evropského sociálního modelu.

Na summitu Evropské rady v Lisabonu v březnu 2000 vyřkli představitelé EU ambiciózní cíl, stát se v roce 2010 nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou, schopnou udržitelného hospodářského růstu s větším počtem lepších pracovních míst a s více posílenou sociální soudržností a ohledem k životnímu prostředí.

Tento cíl vešel do povědomí pod názvem Lisabonská strategie a představiteli EU byl považován za výsledek ucelené a vzájemně provázané série reforem.

Za velmi důležitý byl považován požadavek, aby se tento cíl naplňoval pro EU jako celek; preferoval tudíž vzájemnou součinnost členských států před individuálními izolovanými akcemi.

Cíl má být dosažen zejména prostřednictvím rozvoje znalostní společnosti, podpory výzkumu a vývoje, odstraňováním překážek na vnitřním trhu a zlepšováním podnikatelského prostředí, modernizací sociálního modelu, podporou zaměstnanosti a udržitelného rozvoje. ^[23]

Schválená lisabonská strategie (2000) měla tři pilíře: ekonomický, sociální a ekologický.

3.1.1 Záměry Lisabonské strategie

V Lisabonu byly navrženy tyto směry nápravy:

- Zvýšit přírůstky zaměstnanosti tak, aby k roku 2010 dosáhla míra zaměstnanosti v EU v průměru 70 %,
- Vytvořit znalostní ekonomiku a znalostní společnost všeobecným přístupem k internetu (ve veřejné správě, školách a v podnikání), zvýšením výdajů na výzkum a vývoj (cíl: 3 % do roku 2010) a podporou inovací,
- Provádět ekonomické reformy: vytvořit plně funkční vnitřní trh, liberalizovat síťová odvětví (energetiku, telekomunikace, dopravu a pošty), odstranit překážky podnikání, zlepšit soutěžní prostředí a přesměrovat státní podpory,
- Modernizovat evropský sociální model zejména zpružněním trhu práce, reformou penzijního a zdravotního systému,
- Pečovat o kvalitu života a udržitelný rozvoj: týká se nakládání s přírodními zdroji, emise skleníkových plynů, udržitelné dopravy.

Původní záměr lisabonské strategie můžeme shrnout takto: zvýšit ekonomický růst a dosáhnout vyšší míry zaměstnanosti, a to prostřednictvím znalostí a jejich aplikace (vědy, vzdělání, inovací a ekonomických reforem), aniž by byly ohroženy sociální soudržnost a dosažená úroveň ekologických standardů.

Realizace nové strategie se měla obejít bez vytváření nových institucí. Evropská rada měla každoročně na svém jarním zasedání zhodnotit průběh strategie, přičemž měla být posílena

iniciativní úloha Komise. Pro sledování a hodnocení strategie měla být každoročně vypracována zpráva (Scoreboard) a vedle toho zpráva o konkurenčním postavení EU ve světě. ^[23]

3.1.2 Naplnění požadavků LS

Výzvy, před kterými stála Evropská unie na prahu nového tisíciletí, byly odrazem intenzivních globalizačních procesů, které probíhaly ve světě a které byly ještě umocněny pokrokem informačních technologií a jejich všestrannou aplikací.

Nové podmínky přesunuly těžiště hospodářské politiky do jiných sfér, ať už jde o jinou požadovanou kvalifikaci pracovníků, která musí být upravována po celý život, zásadně se zvýšily požadavky na úroveň znalostí, vyžaduje se široký prostor pro inovační činnost podniků. Tomu se musí přizpůsobit nejen ekonomické prostředí, ale také systém vzdělávání a systém sociálního zabezpečení.

V oblasti evropské sociální politiky jsou hlavními hesly rovnost pracovních příležitostí a více kvalitnějších pracovních míst.

Klíčovými tématy sociální politiky EU jsou evropská strategie zaměstnanosti, zlepšování pracovních podmínek a norem, boj proti společenské marginalizaci a sociální ochrana a v neposlední řadě také rovnost mužů a žen.

Pravomoci jednotlivých členských zemí EU jsou v oblasti sociální politiky velice rozsáhlé. Každá z nich má své dlouhodobé historické tradice, které odpovídají jejím potřebám a zvláštnostem jejich vývoje. ^[2]

3.2 Trh práce v EU

Dlouhodobě nezaměstnaní tvoří v Evropské unii často více než polovinu nezaměstnaných. Dá se říci, že štědré sociální systémy mají zhoubný vliv na pracovní morálku a chuť pracovat.

Osoby, které jsou více než jeden rok nezaměstnané, tvoří dnes v zemích Evropské unie více než 50 % celkového počtu nezaměstnaných a vývoj v posledních letech ukazuje, že ti, kteří ztratí zaměstnání, mají statistickou šanci 20 %, že se zařadí mezi dlouhodobě nezaměstnané.

Vysoký podíl *dlouhodobě nezaměstnaných* má vážné sociální dopady. Problémem nemusí být vždy pouze vysoká podpora v nezaměstnanosti. V České republice jsou jedním z klíčových problémů špatně nastavené dávky sociální podpory, které bohatě dotují rodiny s velkým počtem dětí. Stát tak nepodporuje zodpovědnost při plánování rodiny, naopak zvýhodňuje život lidí bez práce.

Vedle těch, kterým se pracovat nevyplatí, patří mezi dlouhodobě nezaměstnané také úzce specializovaní nebo nízce kvalifikovaní pracovníci, kteří přišli o své místo kvůli strukturálním změnám ve výrobě. Jejich osud závisí na dostatečně účinné aktivní politice zaměstnanosti, a to zejména formou efektivních rekvalifikačních programů, podporou mobility pracovní síly a investicemi v regionech postižených strukturálními změnami. Lidé bez práce v oblastech s vysokou nezaměstnaností nemigrují směrem do regionů s vysokou poptávkou po práci. Důvodem jsou především přetrvávající jazykové a informační bariéry.

V rámci Evropské unie migruje za prací přes hranice členských států necelé jedno procento ekonomicky aktivního obyvatelstva ročně.

Dalším důvodem je vysoké daňové zatížení práce spojené se štědrými sociálními sítěmi (Francie, Švédsko a Dánsko). Vysoké daňové zatížení odrazuje ekonomicky aktivní od práce a štědré sociální dávky oslabují motivaci nezaměstnaných k migraci za prací.

Dlouhodobá nezaměstnanost nejčastěji postihuje tyto skupiny občanů: občany s nízkou kvalifikací, občany se sociálními a osobními handicapy, příslušníky etnických menšin, imigranty, zdravotně postižené občany, obyvatele venkova nebo upadajících regionů, občany předdůchodového věku, mladistvé a občany zaměstnané dlouhodobě u jednoho zaměstnavatele a na jednom místě.

Dlouhodobá nezaměstnanost má pro člověka značné sociální důsledky. Rostou však i výdaje státního rozpočtu na sociálních dávkách a službách a současně jsou nižší příjmy kvůli neodvedeným daním z příjmu a kvůli nižší koupěschopnosti obyvatelstva i DPH či spotřební daně.

Jednotlivé vlády uskutečňují celou řadu aktivit ke *snižování dlouhodobé nezaměstnanosti*:

- Programy na zvyšování kvalifikace
- Zvýhodnění a podpora firem, které zaměstnají dlouhodobě nezaměstnané
- Finanční příspěvky a poradenství pro ty, kdo začnou podnikat
- Zvyšování kvality výuky
- Místní orgány nabízejí krátkodobá zaměstnání ^[31]

Nejdůležitější ovšem je přejít k nástrojům, které přimějí dlouhodobě nezaměstnané nastoupit na existující pracovní místa. Musí se změnit vnímání nezaměstnanosti ve společnosti. Občané a rodina se musí o sebe umět postarat, nelze spoléhat na stát – ten by měl být až poslední záchranná síť.

4 Analýza přijatých či předpokládaných opatření z hlediska vývojových trendů a z hlediska naplnění cílů Lisabonské strategie v oblasti zaměstnanosti

Na zasedáních Evropské rady v Lisabonu v roce 2000 a ve Stockholmu v roce 2001 byly stanoveny konkrétní cíle pro míru zaměstnanosti v zemích EU do roku 2010. Celková míra zaměstnanosti by měla dosáhnout alespoň 70 %, míra zaměstnanosti žen nejméně 60 % a míra zaměstnanosti starších osob ve věku 55–64 let alespoň 50 %.

4.1 Lisabonská strategie – historie pokračuje

Koncem roku 2004 předložila pověřená skupina odborníků hodnotící zprávu za prvních pět let strategie. Tato tzv. „*Wim Kokova zpráva*“ byla velmi kritická a hovořila o „promarněných šancích“ a „zklamání nad vývojem evropské ekonomiky“.

Konstatovala, že se sice podařilo zvýšit počet nových pracovních míst, ale cíl do roku 2010 je pro EU jako celek nesplnitelný. Postup ke znalostní ekonomice byl ohrožen tím, že podíl výdajů na výzkum a vývoj v HDP stagnoval a také postup v ekonomických reformách byl pomalý.

Za příčinami neúspěchu nové strategie dle této zprávy stály zhoršené podmínky světové ekonomiky, vytyčení mnoha (často vzájemně konfliktních) cílů, hlavním důvodem však bylo to, že většina členských zemí nevzala strategii za svou a podporovala ji pouze verbálně.

Přesto Wim Kokova zpráva označila lisabonskou strategii za správnou odpověď na výzvy, jimž musí Evropská unie čelit s tím, že její naléhavost je v roce 2004 dokonce větší, než byla v roce 2000. Obchodním rivalem už totiž nejsou jenom USA, ale také Čína a Indie. Zpráva proto navrhla, aby se EU z těchto nedostatků poučila a nastartovala lisabonskou strategii znova.

Nový start lisabonské strategie je spojen s nástupem nové Komise v čele s J. Barossem v roce 2005, jež se pokusila odstranit nedostatky původní strategie.

Byly jednoznačně vymezeny priority s pouhými dvěma cíli:

- dosáhnout vyššího a trvalého růstu
- vytvářet více pracovních míst a také lepší pracovní místa

To je klíčem pro splnění záměrů také v sociální a ekologické oblasti.

Vlády členských zemí dostaly nový úkol: zpracovat a každoročně předkládat *Národní program pro růst a zaměstnanost*, do něhož mají být vtaženy také národní parlamenty.

Žádná evropská instituce, žádná vláda členské země ani žádná organizace evropských sociálních partnerů nezpochybnila záměr lisabonské strategie, která dost přesně identifikovala slabiny evropské ekonomiky.

Vedou se však rozsáhlé diskuse o tom, proč se až doposud lisabonské strategii nedařilo a také o nové strategii, která by oživila evropskou ekonomiku v situaci, která je tíživější a složitější, než byla v roce 2000.

Než se hospodářská a finanční krize dotkla Evropské unie, pomohla tato strategie vytvořit *více než 18 milionů pracovních míst*. Poté co se ekonomika zhroutila, se Unie snaží stabilizovat finanční systém a přijala plán obnovy, určený ke stimulaci poptávky a pro obnovu důvěry.

Tento plán má významný fiskální stimul (na udržení pracovního místa a veřejné investice do infrastruktury, inovací, vzdělávání, energetické účinnosti a čistých technologií) k dosažení lisabonských cílů.

Z mnoha míst přišlo na adresu Komise mnoho návrhů, které usilovaly o formulaci *evropské strategie po roce 2010*. Na podzim roku 2009 Komise vyhlásila rozsáhlou celoevropskou konzultaci o jejích směrech, na přelomu roku 2009 a 2010 potom předložila první obrysy strategie pro další období.^[23]

3. března 2010 zahájila Evropská komise strategii *Evropa 2020*, která by měla najít cestu z krize a připravit hospodářství EU pro příští desetiletí.

Ve společném prohlášení vedoucí představitelé uvedli, že souhlasí s většinou bodů navrhovaného plánu, včetně větší koordinace vnitrostátních ekonomických politik s politikou evropskou. Zdůraznili přitom nezbytnost ekonomické spolupráce v zájmu obnovy hospodářství postiženého finanční krizí a v zájmu řešení dlouhodobých problémů, jako je globalizace, změna klimatu a stárnutí obyvatelstva.

Rovněž byly přijaty tři kvantitativní cíle, týkající se zvýšení míry zaměstnanosti, intenzivnější finanční podpory výzkumu a vývoje a splnění environmentálních závazků EU. Podoba zbývajících dvou cílů, které Komise navrhovala (vyšší úroveň vzdělávání a sociálního začlenění), bude ještě doladěna na červnovém summitu.^[26]

Pokud zůstává nejvyšší prioritou urychlená cesta z krize, musí strategie zároveň položit základy pro udržitelný růst. Evropa je známá po celém světě svojí kvalitou života, kterou podporuje unikátní sociální model. Tato strategie by proto měla zajistit zachování či posílení jeho kvality při současném zvyšování zaměstnanosti, produktivity a sociální soudržnosti.

4.2 Hodnocení naplnění cílů LS

4.2.1 Aktuální situace v ČR

Z hlediska mezinárodního srovnání stále náleží Česká republika mezi země s mírně nadprůměrnou intenzitou zaměstnanosti v rámci EU.

V poslední době rapidně klesla poptávka po absolventech škol. Obvykle zaznamenávají úřady práce nárůst nezaměstnanosti v těchto řadách až v září, v roce 2009 narostlo procento nezaměstnaných absolventů škol o měsíc dříve. Jen v Ústeckém kraji, který spolu s krajem Moravskoslezským vykazuje nejvyšší míru nezaměstnanosti, jich v srpnu 2009 přibýlo 1872, zatímco v roce 2008 bylo toto číslo téměř o čtvrtinu nižší.

Podle průzkumu trhu omezila nábor absolventů zhruba čtvrtina firem. Ve srovnání se zahraničím je na tom ČR zatím dobře, průměrná míra nezaměstnanosti absolventů je v rámci EU více než patnáct procent. ^[36]

Nezaměstnaných bylo koncem ledna 2010 více než 574 tisíc, nejvíce od listopadu 1989. Dopady současné krize tak překonaly rekord z února 2004, kdy bylo bez práce o tři tisíce lidí méně. Na konci krize 1998–2000 nemělo zaměstnání 508 tisíc práceschopných občanů. Obrat k lepšímu nepředpovídá žádné z lednových dat. Na pracovních úřadech se hlásilo 88 tisíc nových uchazečů, tedy stejně jako v lednu 2009.

Nezaměstnaní přestali spoléhat na státní pomoc. Stejně jako před rokem našly pracovní úřady zaměstnání pro 3 700 občanů, letos jich však desetkrát více našlo novou příležitost jinde.

Potvrzují se tak údaje odborových svazů, že podniky raději přijímají zaměstnance, které jim pošlou soukromé pracovní agentury. Z pohledu firem to je výhodnější, protože agenturní pracovníci mohou propustit ze dne na den.

Český statistický úřad tuto informaci doplnil s tím, že vloni navzdory krizi přibýlo 18 tisíc živnostníků. To ukazuje, že firmy častěji využívají švarcsystém, kdy mohou šetřit na platbách pojistného.

Nabídka pracovních úřadů se zlepší v okamžiku, kdy v Česku začnou investovat zahraniční firmy.^[16]

4.2.2 Aktuální situace ve Francii

Francouzi očekávali významné změny zejména od prezidenta Sarkozyho, který byl znám návrhy na omezení přílivu imigrantů a na řešení problémů zanedbaných předměstí, kde v posledních letech vypukly největší nepokoje ve Francii za posledních čtyřicet let.

S příchodem do funkce v květnu roku 2007 chystal tvrdá opatření proti nelegální imigraci a avizoval povolení vstupu těm přistěhovalcům, jejichž profese a dovednosti Francie potřebuje.

Francouzům slíbil zásadní ekonomickou reformu, snížení počtu lidí zaměstnaných ve státních službách a snížení počtu ministerstev.

Dále Francouzům slíbil, že budou moci pracovat víc, aby si víc vydělali, což zákony v tomto směru omezovaly. Měl v úmyslu omezit benevolentní "pečovatelský stát". Jeho cílem bylo dosažení 5% nezaměstnanosti během pěti let.

Jak je vidět z grafů, uvedených v předchozích kapitolách, plnění těchto slibů se vrcholnému představiteli země galského kohouta nedaří.

Nová místa nevznikla uvolňováním trhu, jak Sarkozy zamýšlel, ale na základě státních subvencí a iniciativ, které byly financovány z veřejných zdrojů.

Nespokojenost se současnou situací nahrává bývalému premiérovi Dominique de Villepinovi. Tento dlouholetý rival Nicolase Sarkozyho v posledních dnech oznámil vznik nové politické strany a návrat do vysoké politiky.

Otevřeně prezentuje svůj pohled na sociální spravedlnost, na řešení situace způsobené hospodářskou krizí a také na problematiku předměstí velkých měst, a na bezpečnost ve školách.^[35]

Od roku 1995 až dosud se ve Francii neustále prodlužuje doba studia a podíl mladých lidí na trhu práce se proto mění jen minimálně.

V roce 2008 bylo mezi mladými lidmi od 15 do 24 let pouze 36 % ekonomicky aktivních: 29 % jich bylo zaměstnaných a 7 % nezaměstnaných.

Míra nezaměstnanosti mladých lidí je mnohem vyšší a citlivější na cyklické výkyvy než je tomu u vyšších věkových kategorií. Mladí lidé na trhu práce mají většinou nízkou kvalifikaci, krátkou nebo žádnou pracovní zkušenost a proto jsou zaměstnáváni na krátké pracovní úvazky či přijímáni na pomocné práce. Zaměstnavatelé s nimi také ve vyšší míře než s ostatními zaměstnanci uzavírají pracovní smlouvy na dobu určitou.

S věkem nad 53 let výrazně klesá míra ekonomické aktivity. Zatímco do 53 let je aktivních 85 % lidí, do věku 59 let je to již jen 48 % a dále již jen každý třetí šedesátník je stále aktivní na trhu práce. Míra nezaměstnanosti starších pracovníků je výrazně nižší než u mladších. V roce 2008 bylo 5 % nezaměstnaných ve věku 50 až 59 let a méně než 4 % mezi 60 a 64. Míra nezaměstnanosti starších pracovníků by však byla mnohem vyšší v případě, kdyby neexistovala možnost předčasného odchodu do důchodu. Na začátku roku 2008 této možnosti využil každý pátý muž a každá desátá žena ve věkové kategorii 55 až 59 let.

Tito starší lidé jsou zpravidla (a častěji než mladí) samostatně výdělečně činní. Mnoho z nich patří mezi zaměstnance státní správy a vedoucí administrativní pracovníky. Méně jich je naopak mezi nekvalifikovanými dělníky nebo v oborech IT.

Pokud porovnáme současnou situaci na trhu práce ve Francii s ostatními evropskými zeměmi, byla v roce 2008 míra zaměstnanosti mladých lidí ve věku 15–24 let o 5 procentních bodů pod evropským průměrem. V porovnání s Německem (15 % nad evropským průměrem) či Spojeným královstvím (20 % nad průměrem v EU) je rozdíl ještě výraznější.

V oblasti zaměstnanosti starších osob je situace obdobná – míra zaměstnanosti ve věkové kategorii 55–64 let činí 38,3 %, zatímco summit EU v Lisabonu stanovil pro tuto kategorii cíl do roku 2010 dosáhnout 50% zaměstnanosti. ^[29]

4.3 Hodnocení míry naplnění jednotlivých cílů LS

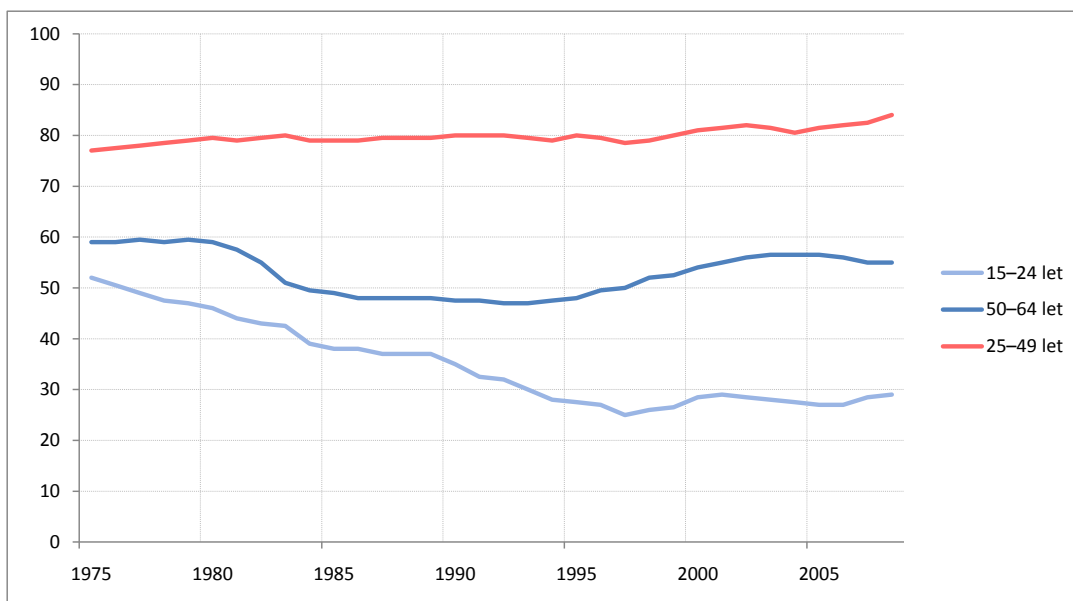
Jak již bylo dříve uvedeno, na zasedáních Evropské rady v Lisabonu v roce 2000 a ve Stockholmu v roce 2001 byly stanoveny konkrétní cíle pro míru zaměstnanosti v zemích EU do roku 2010.

Podle nich by měla celková míra zaměstnanosti dosáhnout alespoň 70 %, míra zaměstnanosti žen nejméně 60 % a míra zaměstnanosti starších osob ve věku 55–64 let alespoň 50 %.

Z tabulky 10 na straně 33 vyplývá, že ani jedna ze sledovaných zemí nedosáhla 70% výše celkové míry zaměstnanosti, stejná tabulka demonstruje i skutečnost, že zaměstnanost žen v ČR nedosáhla minimálních 60 %, ve Francii se této hranice jen zlehka dotkla. Nesplnění 50% cíle v oblasti zaměstnanosti starších osob bylo uvedeno v předchozím odstavci.

Přesto Nicolas Sarkozy koncem ledna 2010 optimisticky prohlásil, že „*dans les semaines et les mois qui viennent les Français verraient reculer le chômage*“ (v následujících týdnech a měsících by měli Francouzi pocítit snížení nezaměstnanosti). Předseda vlády (a horký kandidát na příštího prezidenta) François Fillon skepticky dodal, že „*le chômage allait continuer d'augmenter au moins jusqu'à la mi-2010*“ (nezaměstnanost se bude i nadále zvyšovat nejméně do poloviny roku 2010).³

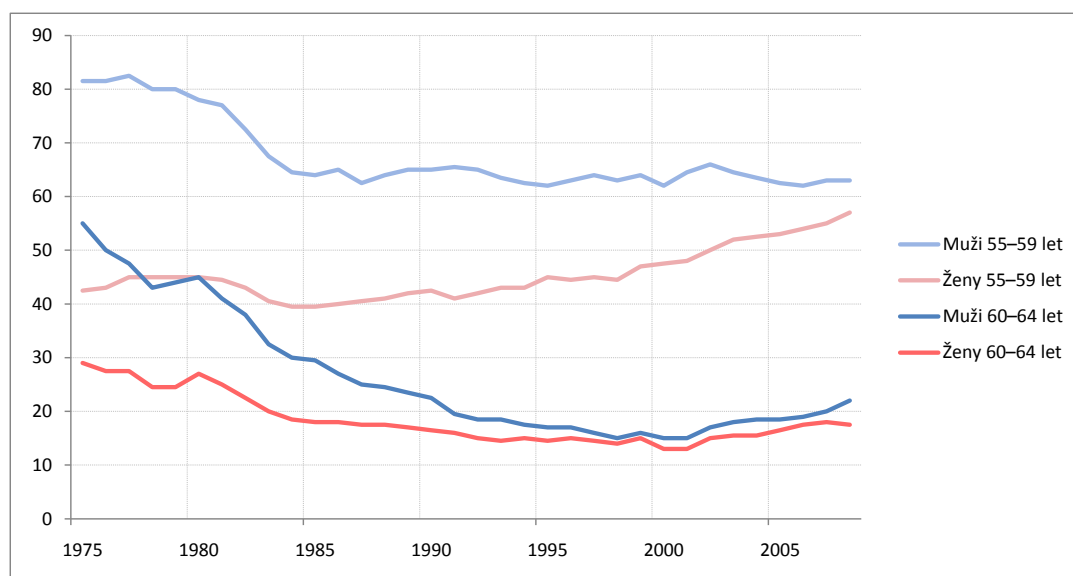
³ [5] TF1 News – Zpravodajský portál prvního programu francouzské televize. Odkaz ze dne 29.4.2010 : <http://lci.tf1.fr/economie/conjoncture/2010-02/fillon-et-sarkozy-se-contredisent-sur-le-chomage-5710824.html>

Obr. 19 Vývoj míry zaměstnanosti (v %) dle věkových kategorií ve Francii (bez zámořských území)

Zdroj obrázku: [29] INSEE.FR – Státní institut statistiky a ekonomických studií, výběrové šetření pracovních sil (VŠPS). Odkaz ze dne 26.4.2010: http://www.insee.fr/fr/themes/document.asp?reg_id=0&ref_id=T10F046#top

Graf na obrázku 19 potvrzuje neutěšenou situaci ve vývoji míry zaměstnanosti věkových kategorií mladých do 24 let a starších nad 50 let ve sledovaném období 1975–2005.

Obr. 20 Vývoj míry zaměstnanosti (v %) starších osob ve Francii (bez zámořských území)

Zdroj obrázku: [29] INSEE.FR – Státní institut statistiky a ekonomických studií, výběrové šetření pracovních sil (VŠPS). Odkaz ze dne 26.4.2010: http://www.insee.fr/fr/themes/document.asp?reg_id=0&ref_id=T10F046#top

Z grafu na obrázku 20 je patrné, že se postupem času za sledovaných 30 let míra zaměstnanosti mužů (světle a tmavě modrá linie) přiblížila míře zaměstnanosti žen (růžová a červená linie) v odpovídající věkové kategorii.

4.4 Faktory, ovlivňující pracovní trh

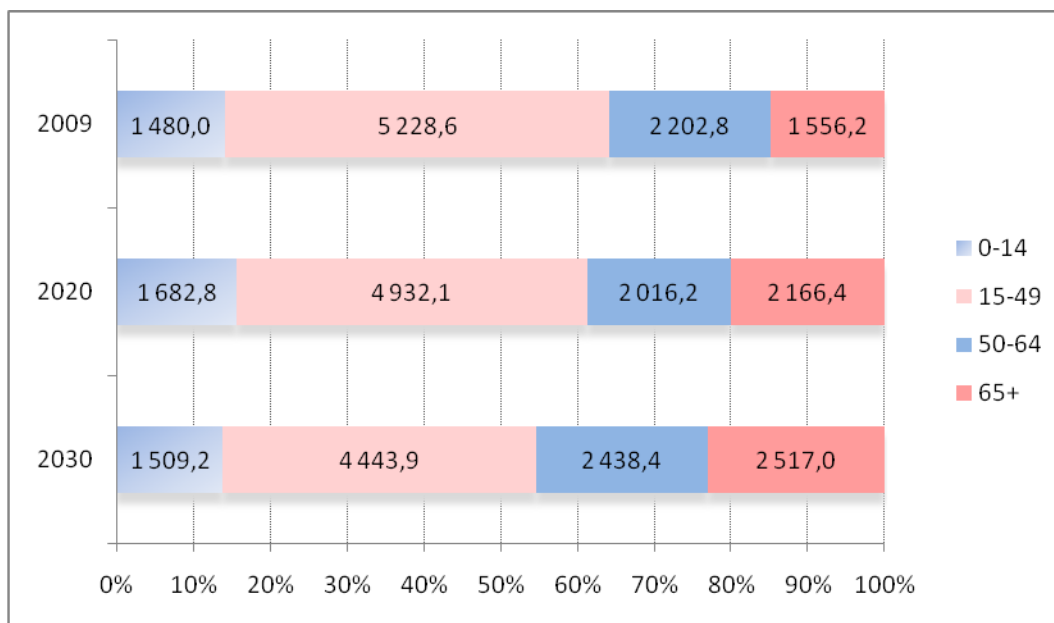
Poptávku po pracovnících zásadně ovlivňuje struktura ekonomiky.

Zaměstnavatelé by nadále preferovali větší podíl absolventů se středním odborným vzděláním a často kriticky hodnotí každoroční zvyšování počtu zájemců o vysokoškolské studium. Zachování nebo dokonce růst podílu učňů by však vedl k zachování statutu quo ve struktuře průmyslu, kdy podniky potřebují především montážní dělníky a díky malému počtu kvalitních vysokoškoláků zde nemohou v dostatečné míře rozvíjet aktivity s vyšší přidanou hodnotou.

Požadavky podniků na trh práce odrážejí ve velké míře jejich aktuální potřeby. Systém vzdělávání však takto rychle reagovat nemůže, protože změny v něm mají několikaletý horizont, musí tedy brát v úvahu i širší souvislosti. Poptávku firem po zaměstnancích a vznik a zánik pracovních míst ovlivňuje celá řada trendů, které mají často svůj původ v jevech globální ekonomiky a jejich důsledek pro trh práce je nepřímý. Důležité není jen to, co podniky na trhu chtějí dělat, ale také to, zda jim to jejich konkurence dovolí a jak jejich podnikání ovlivní vnější faktory (dopady recese na automobilový průmysl a další odvětví).

Dá se očekávat, že v příštích letech bude trh práce ovlivněn například těmito trendy:

- *Demografický vývoj* – mění se struktura obyvatelstva podle věkových skupin (viz obr. 21)
- *Sociokulturní faktory* – odlišné preference, životní styl a cíle nastupující „generace Y“ (osoby narozené v období 1980–1995)
- *Trendy v investicích a outsourcingu* – outsourcing v průmyslové výrobě kvůli krizi nahradí partnerství nebo joint-venture v oblasti designu nebo vývoje v nejrůznějších oborech činnosti

Obr. 21 Struktura obyvatelstva ČR podle věkových skupin
(demografická projekce ČSÚ)

Zdroj obrázku: [21] CZSO.cz – Český statistický úřad. Odkaz ze dne 24.4.2010:
<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4025-04>

„Outsourcing výzkumu a vývoje z vyspělých do rozvíjejících se zemí má potenciál mnohem významněji přispět k transferu technologií a know-how a ke zvýšení inovační výkonnosti ekonomiky. Otázkou je, zda je na tuto příležitost český trh práce připraven stejně dobře, jako například Indie nebo Čína.

Růst nákladů na pracovní sílu v ČR, klesající počet absolventů se středním odborným vzděláním a nutnost přiblížit se rozvíjejícím se trhům na východ od nás bude české podniky nutit k tomu, aby samy začaly potenciálu outsourcingu využívat – identifikovat ty části hodnotového řetězce, které již nebude možné nebo efektivní realizovat v ČR, hledat partnery v rozvíjejících se ekonomikách, kteří by je mohli převzít a vytvořit procesy, které umožní efektivní a pružné řízení takto nastavených dodavatelsko-odběratelských vztahů.

V této oblasti však české podniky, management i řadoví zaměstnanci zaostávají a při expanzi směrem na východ se setkávají s vážnými problémy.“⁴

Vývoj ekonomiky ovlivní i význam jednotlivých částí tzv. hodnotového řetězce výroby a služeb z hlediska přidané hodnoty a náročnosti na jednotlivé profese a kvalifikaci.

⁴ [3] Budoucnost profesí.cz – Národní vzdělávací fond. Odkaz ze dne 24.4.2010:
<http://www.budoucnostprofesi.cz/chybejici-profese/co-ovlivnuje-trh-prace-.html>

Hodnotový řetězec je souhrn navazujících činností, ze kterých se skládá cesta nového výrobku či služby od dodavatele k odběrateli.

Obr. 22 Činnosti a procesy při vývoji nového výrobku nebo služby

Zdroj: [3] *Budoucnost profesí.cz – Národní vzdělávací fond. Odkaz ze dne 24.4.2010:*
<http://www.budoucnostprofesi.cz/chybejici-profese/co-ovlivnuje-trh-prace-.html> (vlastní úpravy)

Z hlediska lidských zdrojů jsou tyto činnosti velmi odlišné v požadavcích na přípravu kvalifikované pracovní síly, která by tyto činnosti měla zajišťovat. Většina odvětví českého průmyslu, ale často i odvětví služeb (IT, telekomunikace) je v současné době orientováno na pracovně nejnáročnější části procesu (vyznačené okrovou barvou) – tedy na výrobu a montáž (v případě ICT programování či správu databází) a jen částečně také na design a konstrukci.

Z dlouhodobého hlediska jsou však právě tyto činnosti nejméně konkurenceschopné – a to v podstatě bez ohledu na to, v jaké kvalitě budou vykonávány.

Budoucí trendy posilují zejména význam modře vyznačených částí, kde jsou sice technické znalosti a vzdělání stále velmi důležité, ale nejsou postačující podmínkou prosazení se a úspěchu na trhu. Výroba, ale stále častěji konstrukce, design a postupně také vývoj budou

vystaveny vlivům komodizace a kapacita a kvalita vědců a inženýrů v nákladově výhodnějších zemích bude v globalizovaném „plochem světě“ představovat velkou konkurenci nejen pro vyspělé západoevropské ekonomiky, ale i pro Českou republiku. Právě modře vyznačené činnosti představují zároveň poměrně významnou slabinu českého vzdělávání i znalostí a dovedností kvalifikovaných pracovníků.

„Růžové“ části – návrh, vývoj, logistika, distribuce – představují dnes podstatnou část konkurenční výhody vyspělých zemí. V ČR jsou sice rozvíjeny, avšak zatím nedostatečně a v oblasti lidských zdrojů nemají dostatečnou základnu. Přílišná orientace na problém „vyrobit“ z hlediska technických a funkčních parametrů tedy neřeší hlavní výzvy české ekonomiky (a zejména průmyslu) příštích let.

5 Závěr a doporučená řešení

Diplomová práce se soustředila na porovnání trhu práce a problematiky zaměstnanosti v České republice a ve Francii.

Pro porovnání byla zvolena metoda analýzy vývoje hlavních makroekonomických ukazatelů se zaměřením na analýzu zaměstnanosti a na její vývoj dle regionů, věkových skupin a pohlaví.

Práce obsahuje přehled vývoje HDP na obyvatele v letech 2005–2008 a situaci v obou zemích porovnává s průměrem ve 27 členských státech EU, míru růstu reálného HDP, roční průměrnou míru inflace a míru obecné i dlouhodobé nezaměstnanosti.

Z porovnání HDP na obyvatele v ČR a ve Francii je patrné, že Francie dosahuje přes 108 % průměru EU, přičemž ČR dosahuje „pouhých“ 80 % úrovně Eurozóny. Jde však o nejlepší výsledek v rámci zemí celého postkomunistického bloku.

Vývoj míry růstu HDP a roční průměrné míry inflace v obou zemích odpovídají vývoji v celé EU.

Dále práce obsahuje přehled vývoje obecné nezaměstnanosti v českých a francouzských regionech a míru zaměstnanosti jednotlivých věkových kategorií a obou pohlaví.

Vývoj obecné i dlouhodobé míry nezaměstnanosti se v ČR daří držet pod evropským průměrem, údaje ze země galského kohouta vykazují u obou ukazatelů mírné překročení evropského průměru, mají však klesající tendenci.

Další část práce porovnává výsledky analýzy s požadavky Lisabonské strategie a hodnotí míru naplnění jednotlivých cílů LS.

Na zasedáních Evropské rady v Lisabonu v roce 2000 a ve Stockholmu v roce 2001 byly stanoveny konkrétní cíle pro míru zaměstnanosti v zemích EU do roku 2010.

Podle nich měla celková míra zaměstnanosti dosáhnout alespoň 70 %, míra zaměstnanosti žen nejméně 60 % a míra zaměstnanosti starších osob ve věku 55–64 let alespoň 50 %.

Z provedené analýzy vyplynulo, že ani jedna ze sledovaných zemí nedosáhla 70% výše celkové míry zaměstnanosti, zaměstnanost žen v ČR nedosáhla minimálních 60 %, ve Francii se této hranice jen zlehka dotkla, cíl dosáhnout 50% zaměstnanosti starších osob nebyl splněn ani v jedné ze sledovaných zemí.

Dle očekávání tedy vykazují obě sledované země podobné či shodné rysy. Problémem v obou zemích je zejména vysoká dlouhodobá nezaměstnanost, ohroženými skupinami jsou zejména mladí do 25 let, senioři a ženy nad 55 let.

Z výsledků provedených analýz je však patrné, že jde o stav, který přesahuje hranice obou zemí a stává se celoevropským problémem.

Za rostoucí nezaměstnanost v posledních letech však bezpochyby může hlavně hospodářská krize. Dochází totiž ke stagnaci a v některých odvětvích dokonce k útlumu činnosti – automobilový či těžební průmysl.

Francouzští ekonomové Pierre Cahuc a André Zylberberg ve svém díle „*Le chômage, fatalité ou nécessité*“ („*Nezaměstnanost, osud nebo nezbytnost*“) mj. uvádějí na pravou míru alarmující informaci z francouzských médií o tom, že denně ve Francii zanikne až 10 000 pracovních míst. Uvedení ekonomové doplňují, že minimálně stejné množství nových pracovních míst je však také denně vytvořeno. Uvádějí, že nezaměstnanost je pro následný růst nezbytná a že tedy tato „metla kapitalistické společnosti“ může být pro společnost i sociálně užitečná. Je však nutné určit, jaký druh podpory uchazečů o zaměstnání by měl být preferován.

Nabádají proto politiky, aby zhodnotili a upravili politiky zaměstnanosti. ^[6]

S nezaměstnaností se potýkají všechny vyspělé země světa a její snižování patří mezi hlavní priority jednotlivých domácích vlád.

I v České republice, podobně jako v jiných zemích Evropské unie, patří nezaměstnanost k nejožehavějším tématům. Mezi dva nejvýznamnější problémy ji v ČR podle agentury Factum zařadilo 34 procent lidí (významnější problém vidí jen v situaci ve zdravotnictví).

V obou zemích se stále prosazuje model sociálního státu, který představuje pro nezaměstnané měkký polštář štedrých sociálních dávek. V tom spatřuje diplomantka největší problém. Většina dlouhodobě nezaměstnaných z pohodlně a tento štedrý systém zneužívá. Oproti stávajícímu nelogickému dotování rodin s velkým počtem dětí, čímž stát podporuje nezodpovědnost při plánování rodiny a zvýhodňuje život lidí bez práce, doporučuje diplomantka podporu malých a středních podnikatelů, kteří vytvářejí nová dlouhodobá pracovní místa.

Na druhou stranu by osobě, pečující o dítě do 6 let, umožnila práci na zkrácený pracovní úvazek a podpořila vytváření miniškolek.

Namísto toho, aby na pracovním trhu na určitých pozicích bylo využito životních a pracovních zkušeností starších pracovníků ve prospěch zaměstnavatele, často se jim nedostává z jeho strany ani dostatek úcty. Dle názoru diplomantky přitom může být takový pracovník efektivní i v dynamických firmách, které řídí mladí, výkonní, avšak ne tak zkušení manažeři.

Dehonestující vztah společnosti k této generaci naznačuje nakonec i současná předvolební kampaň, ve které jedna z politických stran zpochybňuje schopnost zdravého úsudku jen na základě věkové diskriminace. Vztah společnosti ke starší generaci je přitom ukazatelem její vyspělosti.

Další velký problém diplomantka spatřuje ve stále málo flexibilním trhu práce. Na požadavky trhu je přitom třeba reagovat velmi pružně, což pro adepty na práci představuje možnost rychlého vzniku nových pracovních příležitostí, na něž je třeba stejně rychle reagovat (ochota k rekvalifikaci, k migraci).

Mobilita pracovní síly úzce souvisí s dopravou. Je proto třeba získat více peněz pro dopravu v jednotlivých regionech. Dokončit dopravní infrastrukturu, která je klíčová pro rozvoj těchto regionů. Působit na snížení cen prací a z ušetřených prostředků posílit dopravní obslužnost a zároveň zlevnit cestování do zaměstnání.

K oživení trhu práce a snížení vysoké nezaměstnanosti bude nutné zahájit uskutečňování tvrdých reforem.

Další cestou k oživení je podle mínění diplomantky posílení servisní úlohy Úřadu práce vůči uchazečům o práci. ÚP by měl plnit úlohu mentora, který vede žadatele žádoucím směrem a který bere v úvahu jeho individuální možnosti a schopnosti.

Obě hodnocené země ušly velký kus cesty, neméně velkou část však mají stále před sebou. Cílem Lisabonské strategie je zvýšení flexibility trhu práce, zlepšení územní mobility pracovní síly a také rozšíření možností vzdělávání a zvýšení kvality pracovní síly.

„Rychlé tempo změn a vývoje vyžaduje, abychom po celý život neustále získávali a upevňovali nové poznatky a dovednosti. Celoživotní učení je jedním ze základů celoživotní schopnosti profesního zařazení.

Studium v jiné zemi může být navíc i obohacující zkušeností, která pomáhá rozvíjet důležité mezinárodní kompetence.“⁵

Jakkoliv se v souvislosti s posledními informacemi o hroucení některých evropských ekonomik zdá, že migrace za prací do ostatních evropských zemí ztrácí na významu, je žádoucí, aby každý vzal svůj osud do svých rukou a plně se věnoval osobnostnímu a profesnímu růstu a rozvíjení jazykových schopností.

⁵ [4] EVROPSKÁ KOMISE. Odkaz ze dne 2.4.2010:
<http://ec.europa.eu/eures/main.jsp?acro=learning&lang=cs&catId=55&parentId=0>

Seznam literatury

Citace:

1. HRUŠKA, B. Téma Ekonomu – Evropa vyždímaná gamblery. *Ekonom*. 2010, roč. 54, č. 16, s. 14–17. ISSN 1210-0714
2. ŽÁK, M. *Hospodářská politika*. 1. vyd. Praha : VŠEM, 2006. 210 s. ISBN 80-86730-04-2. (s. 114, 159)

Webové odkazy:

3. Budoucnost profesí.cz – Národní vzdělávací fond. Odkaz ze dne 24.4.2010: <http://www.budoucnostprofesi.cz/chybejici-profese/co-ovlivnuje-trh-prace-.html>
4. Evropská komise – Zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti. Odkaz ze dne 2.4.2010: <http://ec.europa.eu/eures/main.jsp?acro=learning&lang=cs&catId=55&parentId=0>
5. TF1 News – Zpravodajský portál prvního programu francouzské televize. Odkaz ze dne 29.4.2010: <http://lci.tf1.fr/economie/conjoncture/2010-02/fillon-et-sarkozy-se-contredisent-sur-le-chomage-5710824.html>

Bibliografie:

6. CAHUC, P. et ZYLBERBERG, A. *Le chômage, fatalité ou nécessité*. 1ère édition Paris: Flammarion, 2004. 198 s. ISBN 13-978-2082103619.
7. HELÍSEK, M. *Makroekonomie – základní kurz*. 2. vyd. Slaný : Melandrium, 2002. 326 s. ISBN 80-86175-25-1. (s. 194, 195)
8. MACÁKOVÁ, L. aj. *Mikroekonomie – základní kurz*. 8.vyd. Slaný : Melandrium, 2003. 275 s. ISBN 80-86175-38-3
9. MACH, M. *Makroekonomie II*. 3. vyd. Slaný : Melandrium, 2001. 367 s. ISBN 80-86175-18-9. (s. 266)
10. PEARCE, D.W. aj. *Macmillanův slovník moderní ekonomie*. 4. vyd. Praha : Victoria Publishing, 1992. 549 s. ISBN 80-85605-42-2. (s. 252, 280, 391)
11. SAMUELSON, P.A. a NORDHAUS, W.D. *Ekonomie*. 2. vyd. Praha : Svoboda, 1995. 1011 s. ISBN 80-205-0494-X.
12. SLANÝ, A. aj. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2003. 375 s. ISBN 80-7179-738-3. (s. 90)
13. SOUKUPOVÁ, J. aj. *Mikroekonomie*, 4.vyd. Praha : Management Press, 2008. 574 s. ISBN 978-80-7261-150-8

14. ŽÁK, M. aj. *Velká ekonomická encyklopedie*. 2. vyd. Praha : Linde, 2002. 888 s. ISBN 80-7201-381-5

Webové odkazy:

15. AC! – AGIR ENSEMBLE CONTRE LE CHOMAGE.ORG
Hnutí proti nezaměstnanosti. Odkaz: <http://www.ac-chomage.org/>
16. Aktuálně.cz – Zpravodajský portál.
Odkaz ze dne 27.4.2010: <http://aktualne.centrum.cz/domaci/zivot-v-cesku/clanek.phtml?id=660113>
17. ANPE – Francouzský úřad práce. *Odkaz ze dne 4.5.2010:*
<http://www.pole-emploi.org/communication/publications-@/index.jsp?id=1882>
18. Business Center.cz. §33 Zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti Zdroj: Business Center. *Odkaz ze dne 8.4.2010: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/zamestnanost/cast2.aspx>*
19. BusinessInfo – Oficiální portál pro podnikání a export.
Odkaz ze dne 4.4.2010: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/francie-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1000421/>
Odkaz ze dne 24.4.2010: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/rozvoj-regionu/regionalni-usporadani-a-regiony/1001179/9043/>
20. CEED – Centrum pro rozvoj ekonomického vzdělávání.
Odkaz ze dne 4.4.2010: <http://www.ceed.cz/makroekonomie/obsah.htm>
21. CZSO.CZ – Český statistický úřad.
Odkaz ze dne 24.4.2010: http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/czam020510analyza_a10.doc
22. EUROPA.EU – portál Evropské unie. *Odkaz: http://europa.eu/index_cs.htm*
23. EUROSOP.CZ – Server o Evropské unii. Lisabonský proces. *Odkaz ze dne 16.12.2009:*
<http://www.eurosop.cz/42404/119714/clanek/lisabonsky-proces/vyvoj-lisabonske-strategie/>
Odkaz ze dne 26.4.2010: <http://www.eurosop.cz/8742/sekce/lisabonska-strategie-a-vnitri-trh/>
24. EUROSTAT – Evropský statistický server. *Odkaz: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>*
25. EU2009.cz – Portál českého předsednictví. *Odkaz: <http://www.eu2009.cz>*
26. Evropská komise – Zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti. *Odkaz ze dne 12.4.2010:*
http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/national_schemes_summaries/fra/2_06_cs.htm
Odkaz ze dne 24.4.2010: http://ec.europa.eu/news/economy/100326_cs.htm
27. France.cz – Francie v české republice.
Odkaz ze dne 14.3.2010: <http://www.france.cz/spip.php?article870>
28. iHNed.cz – Portál Hospodářských novin. *Odkaz ze dne 30.4.2010:*
<http://ekonomika.ihned.cz/c1-42933350-recka-nakaza-se-siri-trhy-si-vybraly-jako-dalsiho-hrisnika-portugalsko>
29. INSEE.FR – Státní institut statistiky a ekonomických studií. *Odkaz ze dne 27.4.2010:*
http://www.insee.fr/fr/themes/document.asp?reg_id=0&ref_id=T10F046#top

30. JURI TRAVAIL.COM – vydává CRI (Centrum interaktivních zdrojů)
Server o pracovním právu. Odkaz: <http://www.juritrvail.com/>
31. MĚŠEC.CZ – Server o osobních financích : Nezaměstnanost.
Odkaz ze dne 6.3.2010: <http://www.mesec.cz/clanky/dlouhodobá-nezaměstnanost-v-eu-je-kritická/?SID=C3E79A65207A15CDA2B92C7BD8E52A0C>
32. MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí.
*Odkaz ze dne 8.4.2010: <http://www.mpsv.cz/cs/2848>
Odkaz ze dne 8.4.2010: http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2009p1/Analyza0906.pdf*
33. MZV – Portál Ministerstva zahraničních věcí ČR. Odkaz ze dne 14.4.2010:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/francie/ekonomika/ocekavany_vyvoj_v_teritoriu.html
34. OECD.ORG – portál Organizace pro spolupráci a ekonomický rozvoj
Odkaz: http://www.oecd.org/home/0,3305,fr_2649_201185_1_1_1_1_1,00.html
35. Rozhlas.cz – Český rozhlas.
Odkaz ze dne 4.5.2010: http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/711832
36. Vltava-Labe-Press – Ústecký deník. Odkaz ze dne 27.4.2010:
http://ustecky.denik.cz/podnikani/trh_prace_absolventi_zamestnani_20090909.html
37. Wikipedia – Otevřená encyklopedie. Odkaz: <http://cs.wikipedia.org>

Seznam příloh

A – HDP na obyvatele v Evropě (tabulka s údaji)

B – HDP na obyvatele v Evropě (graf – viz také obrázek 7)

C – Obecná nezaměstnanost v regionech v ČR v letech 2005–2008

(graf – viz také obrázek 14)

D – Obecná nezaměstnanost ve francouzských regionech v letech 2005–2008

(graf – viz také obrázek 15)

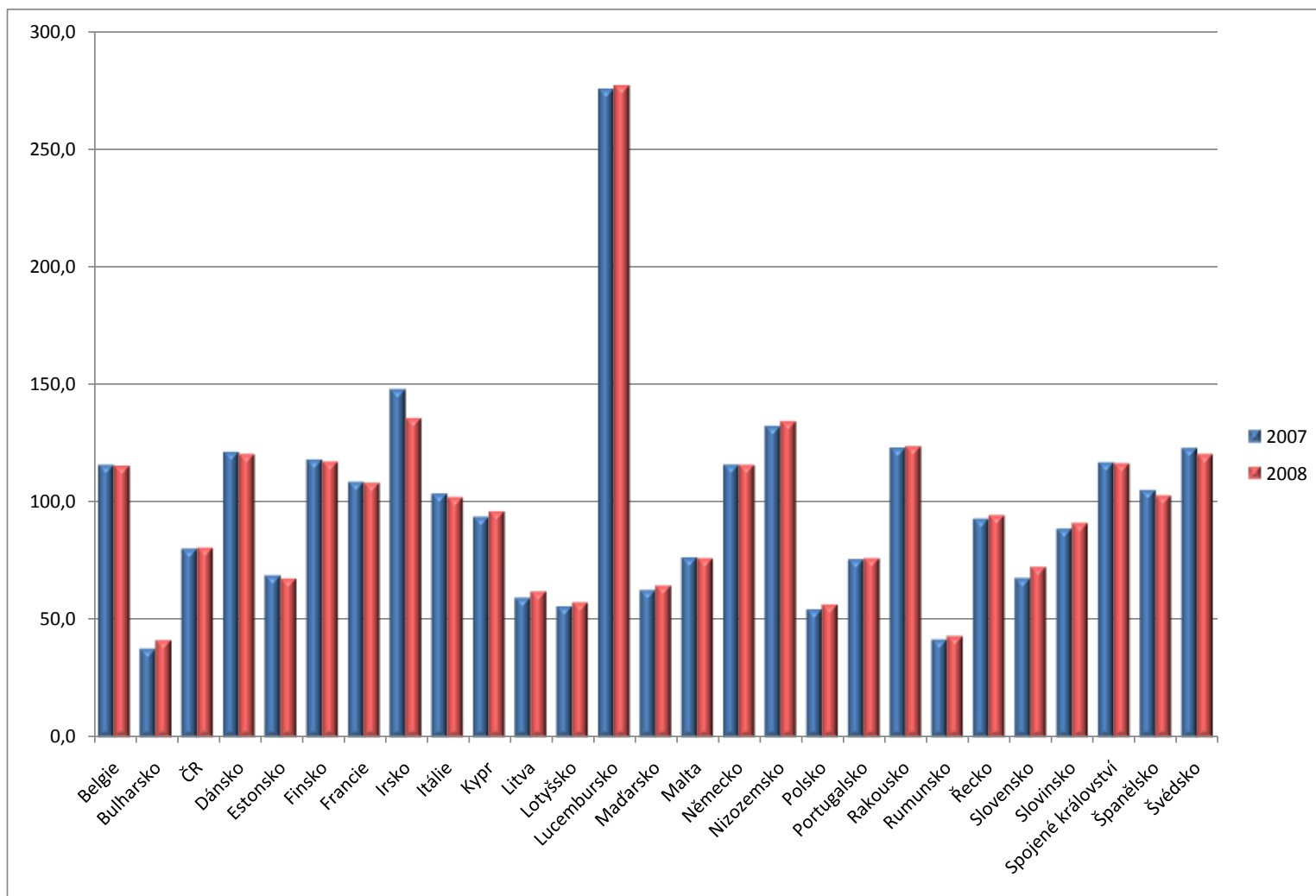
Příloha A

HDP na obyvatele v Evropě (kupní síla v zemi) EU 27=100

EU 27=100	2007	2008
Belgie	115,7	115,2
Bulharsko	37,7	41,3
ČR	80,1	80,4
Dánsko	121,2	120,1
Estonsko	68,8	67,4
Finsko	117,9	116,9
Francie	108,5	108,0
Irsko	147,8	135,4
Itálie	103,5	101,8
Kypr	93,6	95,9
Litva	59,3	61,9
Lotyšsko	55,7	57,3
Lucembursko	275,2	276,4
Maďarsko	62,6	64,4
Malta	76,4	76,0
Německo	115,8	115,6
Nizozemsko	132,2	134,0
Polsko	54,4	56,4
Portugalsko	75,6	76,0
Rakousko	123,0	123,5
Rumunsko	41,6	43,0
Řecko	92,8	94,3
Slovensko	67,7	72,3
Slovinsko	88,6	90,9
Spojené království	116,7	116,2
Španělsko	105,0	102,6
Švédsko	122,8	120,1

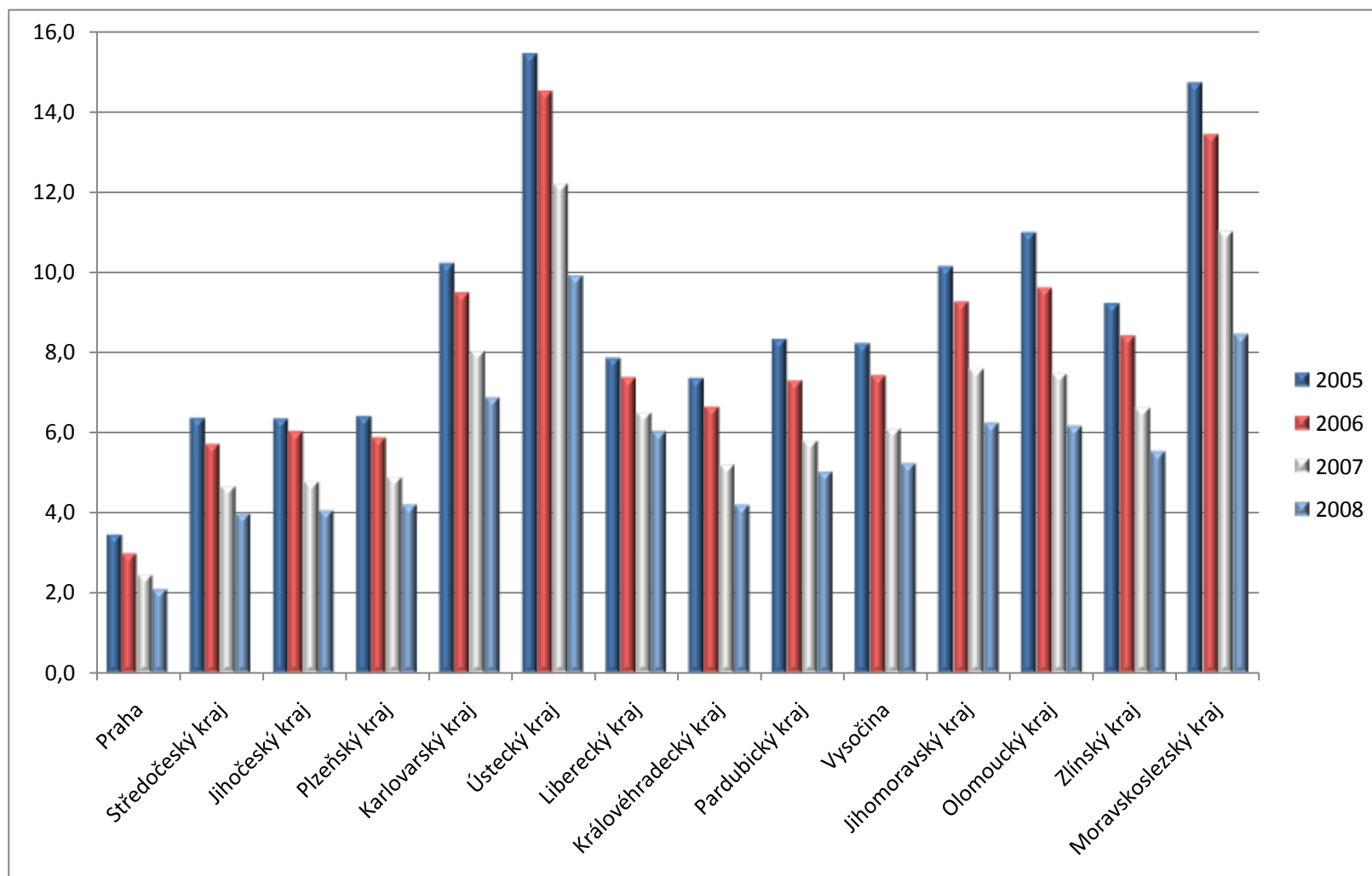
Příloha B

HDP na obyvatele v Evropě (kupní síla v zemi) EU 27 = 100

Příloha C

Obecná nezaměstnanost v regionech v ČR v letech 2005–2008

Příloha D

Obecná nezaměstnanost ve francouzských regionech v letech 2005–2008

